

Додаток
до наказу начальника Військового
інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
№ 75н 06.06.2018

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО СИСТЕМУ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВІЙСЬКОВОМУ ІНСТИТУТІ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Ухвалено Вченою радою Військового
інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Протокол № 6 від “15”лютого 2018 року

Київ – 2018

ЗМІСТ

I. Загальні положення	3
II. Система забезпечення Інститутом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості)	6
III. Принципи, процедури та заходи щодо забезпечення якості вищої освіти в Інституті	7
IV. Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм в Інституті	11
V. Щорічне оцінювання курсантів, науково-педагогічних працівників Інституту та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань	12
VI. Забезпечення підвищення кваліфікації керівного складу, наукових і науково-педагогічних працівників Інституту	14
VII. Забезпечення наявності необхідної навчальної матеріально-технічної бази Інституту	16
VIII. Забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом Інституту	18
IX. Забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації	19
X. Забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників Інституту	19
XI. Додатки	23

I. Загальні положення

1.1. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (далі – Положення) у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Інститут) визначає концептуальні засади інституційної стратегії якості, механізми її практичної реалізації, шляхи і способи безперервного підвищення якості підготовки військових фахівців із вищою освітою.

1.2. Нормативно-правова основа внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Інституті.

Положення розроблене на основі чинних нормативно-правових документів:

Закону України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами);

Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 26.11.2015 № 848-VIII;

Указу Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 “Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”;

Указу Президента України від 24.09.2015 № 555/2015 “Про нову редакцію Воєнної доктрини України”;

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 “Про затвердження Національної рамки кваліфікацій”;

Постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 “Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти”;

ДСТУ ISO 9000–2007 (Системи управління якістю. Основні положення та словник);

ДСТУ ISO 9004–2001 (Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшення діяльності);

Наказу Міністерства оборони України від 20 липня 2015 № 346 “Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладах України”;

Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG);

Наказу Міністерства освіти і науки України від “Про деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів” від 19 лютого 2015 року № 166;

Наказу Начальника Генерального Штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 11.02.2014 року № 35 “Про затвердження Тимчасової настанови з фізичної підготовки в Збройних Силах України”.

Матеріали Положення ґрунтуються також на результатах аналізу вітчизняного і світового досвіду щодо функціонування і прогнозування розвитку вищої військової освіти та здійснення відповідного освітнього моніторингу у провідних ВВНЗ Збройних Сил України.

1.3. Основні поняття та їх визначення (глосарій), що введені Законом України “Про Вищу освіту”, адаптовані до особливостей освітньої діяльності Інституту і вживаються у цьому Положенні.

Автономія закладу вищої освіти – самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом України “Про вищу освіту” (п. 1, ст. 1, розділ I).

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання (п. 4, ст. 1, розділ I).

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти (п. 5, ст. 1, розділ I).

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка (п. 8, ст. 1, розділ I).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС (п. 9, ст. 1, розділ I).

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (п. 11, ст. 1, розділ I).

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту (п. 12, ст. 1, розділ I).

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (п. 13, ст. 1, розділ I).

Компетентність курсанта Інституту – це інтегральний показник якості його професійної підготовки як доведена ним здатність (готовність) до професійного самовдосконалення, до творчого застосування в умовах мирного і воєнного часу набутих знань, умінь, навичок, сформованих світоглядних, громадянських якостей і морально-етичних цінностей на посадах тактичної ланки управління.

Ліцензування – процедура визнання спроможності вищого військового навчального закладу провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Моніторинг якості вищої військової освіти – систематичне відслідковування та аналіз рівня набутих здобувачем вищої військової освіти знань, умінь, навичок і динаміки навчальної успішності, що відображає його компетентність відповідно до стандартів вищої освіти з метою підвищення ефективності освітнього процесу і подальшого відпрацювання управлінських рішень.

Освітня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб (п. 16, ст. 1, розділ I).

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-творча) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (п. 17, ст. 1, розділ I).

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Рейтинг курсанта – комплексна кількісна оцінка рівня сформованості визначених в освітній програмі компетентностей за певний період навчання курсанта, що фіксує його місце в ряду аналогічних оцінок інших курсантів в інституті, факультеті.

Рейтинг науково-педагогічного працівника – кількісна оцінка результатів його навчальної, наукової, науково-методичної та інших видів діяльності за певний період освітнього процесу, що визначає його місце в ряду аналогічних оцінок інших науково-педагогічних працівників на кафедрі, факультеті в інституті.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка (п. 21, ст. 1, розділ I).

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти (п. 20, ст. 1, розділ I).

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності (п. 1, ст. 10, розділ III).

Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладу вищої освіти і наукової установи (п. 1, ст. 9, розділ III).

Якість вищої освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг (п. 23, ст. 1, розділ I).

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань (п. 24, ст. 1, розділ I).

II. Система забезпечення Інститутом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості)

2.1. Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти – єдність цільових настанов, принципів і підходів до формування вищим військовим навчальним закладом власної стратегії якості, моніторингу ефективності освітньо-професійної підготовки військових фахівців, вчасної та об'єктивної її сертифікації, постійного підвищення якості освітнього процесу та його результатів.

2.2. Мета системи полягає в реалізації права суб'єктів освітнього процесу на здобуття якісної вищої освіти і продуктивну науково-педагогічну діяльність, досягнення високих показників підготовки військових фахівців тактичного рівня за стандартами Європейського простору вищої освіти і НАТО.

2.3. До основних завдань внутрішньої системи забезпечення якості освіти належать: 1) формування єдиного розуміння критеріїв якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету і способів їх оцінки; 2) формування системи індикаторів, які дозволяють оцінити і підтвердити якість освітнього процесу; 3) збір, аналіз та інтерпретація інформації про якість освітнього процесу; 4) виділення основних чинників, що впливають на якість освітньої діяльності, прогнозування та упередження негативних змін у якості освіти.

2.4. Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти направлена на виконання стратегічних завдань розвитку Інституту, відображає його іміджеву політику, спрямована на цілісне і свідоме опанування всіма суб'єктами освітнього процесу європейських академічних цінностей, формування взаємодовіри і співпраці, постійне вдосконалення змісту, методів і засобів навчання, підвищення умов і стандартів освітньо-професійної підготовки військових фахівців із вищою освітою.

2.5. Систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти створено відповідно до законодавчо закріпленого права Інституту на автономію, а тому має пріоритетне значення по відношенню до інших зовнішніх механізмів – Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Основне призначення системи полягає в неперервному підвищенні якості підготовки військових фахівців із вищою освітою, у проведенні ліцензування й акредитації освітніх програм в Інституті.

2.6. Система внутрішнього забезпечення якості передбачає здійснення таких процедур і заходів (п. 2., ст. 16, розділ V Закону України “Про вищу освіту”) :

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи курсантів (студентів, ад'юнктів), за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками вищих військових навчальних закладів та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;
- 9) інших процедур і заходів.

III. Принципи, процедури та заходи щодо забезпечення якості вищої освіти в Інституті

3.1. Основними принципами системи забезпечення якості вищої освіти в Інституті визначено такі:

усвідомлення усіма співробітниками Інституту відповідальності за якість вищої освіти, що надається;

узгодженість внутрішніх і зовнішніх механізмів забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;

системність, цілісність, наступність у реалізації процедур, заходів, механізмів забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Інституті;

пріоритетність автономних прав Інституту при розробленні, затвердженні, реалізації, оновленні системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;

академічна чесність;

об'єктивність, прозорість, відкритість інституційних процедур оцінювання викладачів, курсантів (студентів, ад'юнктів), перегляду освітніх програм тощо;

звітність, консультативність, зворотній зв'язок;

субсидіарність (управління якістю освітньої діяльності та якості вищої освіти здійснюється за схемою “знизу-вверх”, передбачає делегування більшості управлінських повноважень із забезпечення якості компетентним суб'єктам освітнього процесу, здатним самостійно реалізовувати внутрішні механізми і процедури та досягати успіху);

партнерський характер взаємодії, спільна відповідальність за якість вищої освіти всіх суб'єктів системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Інституті;

безперервність удосконалення механізмів і процедур інституційного забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;

недискримінаційність (результати проведених внутрішніх процедур оцінювання якості освітньої діяльності та вищої освіти не можуть використовуватися з метою приниження особистісної честі й гідності тих, кого оцінюють, як підстава для виключення з Інституту за неуспішність, відмови про допуск до атестації здобувачів вищої освіти тощо);

спрямованість на постійне поліпшення якості та формування корпоративної культури якості освітньої діяльності та вищої освіти в Інституті;

відповідність розробленої в Інституті нормативно-правової бази державним та європейським освітнім стандартам і особливостям розвитку основних складових сектору безпеки і оборони України та їх сумісності з відповідними документами країн-членів НАТО;

інтеграція освіти в Інституті у військову та загальнодержавну системи освіти, в Європейський простір вищої освіти за умови збереження та розвитку досягнень і прогресивних здобутків національної військової школи, органічний зв'язок освіти зі світовою та національною історією, культурою, традиціями;

пріоритетність військово-професійної спрямованості та національно-патріотичного виховання курсантів (студентів) Інституту (далі – військових фахівців, здобувачів вищої освіти);

гнучкість і прогностичність системи підготовки військових фахівців;

ступеневість системи підготовки військових фахівців упродовж навчання на тактичному рівні підготовки;

органічний зв'язок функціонування Інституту з діяльністю військ (сил) та випереджувальний характер підготовки військових фахівців відповідно до потреб розвитку Збройних Сил України;

інтеграція освітнього процесу в Інституті з науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю, розвиток наукових шкіл;

гуманізація та гуманітаризація військової освіти, пріоритетність загальнолюдських цінностей;

незалежність здобуття військової освіти від впливу політичних партій, громадських та релігійних організацій.

3.2. Процедури та заходи системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти в Інституті:

планування освітньої діяльності на засадах компетентнісного та міждисциплінарного підходів, пріоритетності практичного спрямування навчання з урахуванням передового досвіду щодо планування освітнього процесу у національних вишах та військових навчальних закладах країн-членів НАТО;

розроблення стандартів для кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій (для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності Інституту) за участю замовників на підготовку військових фахівців з урахуванням нових підходів у тактиці дій підрозділів, частин та з'єднань своїх військ і військ противника, надходження нових зразків озброєння та військової техніки у ЗС України, досвіду бойових дій на сході України, участі ЗС України в спільних з НАТО військових навчаннях та інших спільних діях;

приведення змісту освіти у відповідність до потреб сил оборони та сучасних вимог з реформування Збройних сил України з урахуванням досвіду антитерористичної операції, бойових дій та міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки, пріоритетів військово-професійної спрямованості навчання та національно-патріотичного виховання;

підвищення ефективності підготовки (перепідготовки) і підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних працівників для якісного забезпечення освітньої, наукової, науково-методичної та інших видів діяльності в Інституті;

удосконалення якості професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання та системи супроводження навчальної діяльності курсантів (студентів) протягом усього терміну їх підготовки в Інституті;

формування у курсантів (студентів) професійних, світоглядних, морально-бойових якостей громадянина-патріота – захисника Вітчизни, етичних цінностей; способів мислення; творчого потенціалу і потреби щодо самовдосконалення та самоосвіти протягом служби;

впровадження в освітній процес Інституту передових методик і педагогічних технологій (технологій дистанційного навчання), у тому числі тих, що застосовуються при підготовці збройних сил країн-членів НАТО і можуть бути адаптовані до особливостей підготовки курсантів (студентів) Інституту;

удосконалення системи підготовки військових фахівців з інформаційної, інформаційно-психологічної, кібернетичної безпеки за існуючими спеціальностями з урахуванням сучасних видів і форм інформаційно-психологічного впливу противника та необхідності впровадження наступальності заходів щодо політики інформаційної безпеки;

формування у курсантів (студентів) готовності до роботи із представниками служби військового духовенства (капеланської служби) на багатоконфесійній основі;

активізація міжнародного співробітництва у сфері військової освіти з провідними країнами світу та відповідними структурами країн-членів НАТО, інтенсифікація участі особового складу Інституту у міжнародних навчаннях, тренувальних місіях, тренінгах, освітніх програмах, консультаціях, стажуваннях та інших заходах, у першу чергу, в рамках програм НАТО “Удосконалення військової освіти (DEEP)” із залученням відряджених для цього відповідних інструкторів і викладачів та участь особового складу в програмі Європейського Союзу – ERASMUS+, а саме: навчальної мобільності за програмою Еразмус+ KA1 (короткострокове стажування, викладання, підвищення кваліфікації для викладацького складу та короткострокові програми мобільності з обміну для курсантів, ад’юнктів) та участь в реалізації проектів співпраці за програмою Еразмус + KA2 (спільні проекти – модернізація або створення нових навчальних програм, методів викладання або навчально-методичних матеріалів та структурні проекти – розвиток і реформування вищих навчальних закладів);

розвиток мовної підготовки військових фахівців з досягненням ними рівня достатнього для ефективного впровадження євроатлантичних стандартів, участі в заходах міжнародного оборонного співробітництва, міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки;

проведення і аналіз результатів семестрового контролю, результатів атестації випускників на кафедрах (випускових кафедрах) і вчених радах факультетів;

експертиза рукописів підручників і навчальних посібників методичною радою Інституту, методичних розробок вченими радами факультетів (на засіданнях кафедр);

визначення щорічного рейтингу кожного курсанта (студента), науково-педагогічного працівника та комплексного рейтингу підрозділів Інституту (кафедр та факультетів).

IV. Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм в Інституті

4.1. Освітня програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

4.2. Періодичний перегляд освітніх програм відбувається за результатами їхнього моніторингу як системи періодичного аналізу та оцінювання змісту освітніх програм з метою визначення відповідності отриманих результатів освітнім стандартам та постійного удосконалення освітніх програм відповідно до перспектив розвитку ЗС України.

4.3. Моніторинг освітніх програм здійснюється на двох рівнях – локальному і загальноуніверситетському. Вимоги до локального і загальноуніверситетського моніторингу за поданням Науково-методичної ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Університет) затверджуються ректором Університету.

Локальний моніторинг здійснюється, як правило, членами робочої групи програми (комітетом освітньої програми) за участі профільних (випускових) кафедр із обов'язковим залученням представників органів курсантського самоврядування. Відповідальність за організацію і проведення локального моніторингу освітньої програми покладається на її гаранта. Результати моніторингу не менш як один раз на семестр доповідаються на методичній раді Інституту, і не менш як один раз на рік – на Вченій раді Інституту. Звіти з локального моніторингу подаються до сектору моніторингу якості освіти Університету.

Організація і здійснення загальноуніверситетського моніторингу, метою якого є узагальнення та поширення найкращих практик в межах Університету, своєчасне виявлення негативних тенденцій, допомога у формуванні самозвітів для акредитації програм та формування фактологічної бази для інституційної акредитації, покладається на сектор моніторингу якості освіти. Сектор моніторингу якості освіти готує аналітичні матеріали для Науково-методичної ради і Вченої ради Університету за звітами про локальний моніторинг.

Необхідною складовою локального і загальноуніверситетського моніторингу є опитування курсантів (студентів) і випускників щодо їх задоволеності програмою, її компонентами, організацією і забезпеченням навчального процесу, викладацьким складом.

4.4. Зміст освітніх програм Інституту формується з урахуванням:
пріоритетів національних інтересів і національної безпеки;
змін, що відбуваються в економіці, політиці, соціальних відносинах і суспільній свідомості;

новітніх досягнень науки, техніки, технологій і культури, що забезпечують широкий науковий світогляд курсанта (студента);

перспектив розвитку воєнної науки, озброєння та військової техніки, способів ведення збройної боротьби;

досвіду застосування ЗС України, набутого в антитерористичній операції;

результатів аналізу відгуків на випускників Інституту.

4.5. Вимоги до освітньої програми визначаються стандартом вищої освіти і містять у собі такі складники:

обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;

перелік компетентностей випускника;

нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;

форми атестації здобувачів вищої освіти;

вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;

вимоги професійних стандартів.

4.6. Основними підставами для коригування та/або припинення освітніх програм є:

зміни у нормативних документах, які регулюють питання змісту освіти за відповідним рівнем та/або спеціальністю (у тому числі прийняття нових освітніх та професійних стандартів);

результати моніторингу, якщо вони встановили: 1) невідповідність розрахованого навантаження реальному навантаженню курсанта (студента) на опанування програми в цілому та/або на вивчення навчальних дисциплін; 2) недостатній рівень опанування програмних результатів навчання більшістю курсантів (студентів); 3) недостатню валідність результатів оцінювання; 4) інші факти, які свідчать про недосягнення визначених програмою цілей та/або недотримання вимог стандартів забезпечення якості; інші визначені законом обставини.

4.7. Внесення змін до освітніх програм і прийняття рішення про їх припинення здійснюються із дотриманням тих самих умов і у тому самому порядку, що і затвердження.

4.8. Стандарти вищої військової освіти за спеціалізацією розробляються в Інституті за участю представників замовників на підготовку військових фахівців, погоджуються з Департаментом військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України та затверджуються керівником органу військового управління, який є замовником на підготовку військових фахівців.

V. Щорічне оцінювання курсантів, науково-педагогічних працівників Інституту та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань

5.1. Щорічне оцінювання курсантів Інституту.

5.1.1. Для визначення рівнів освітньо-професійної підготовки курсантів (студентів) використовуються формалізовані багатоваріантні засоби контролю (тестові завдання, контрольні роботи, вправи, кейси, тести фізичної підготовленості тощо), виконання яких суворо регламентовано в часі (80 хв.), місці проведення (спеціально обладнане приміщення), кількості екзаменаторів.

5.1.2. Оцінювання результатів навчальної успішності курсантів (студентів), виявлених під час проведення контрольних процедур і заходів, здійснюється на основі інтегрованої шкали оцінювання, запровадженої в Інституті (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання курсантів (студентів) Інституту під час проведення контрольних процедур і заходів

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
75 – 89	4	добре
60 – 74	3	задовільно
1 – 59	2	незадовільно

Шкала оцінювання ЄКТС (Таблиця 2) ранжує курсантів (студентів) на статистичній основі. Розподіл оцінок між курсантами (студентами), що одержали з відповідного курсу оцінки вище незадовільної, виглядає так:

- A – кращі 10%;
- B – наступні за ними 25%;
- C – наступні за ними 30%;
- D – наступні за ними 25%;
- E – наступні за ними 10%.

Оцінки системи ЄКТС від “A” до “E” присвоюють за умови позитивного складання екзамену чи диференційованого заліку згідно з таблицею 2.

Таблиця 2

Оцінка ЄКТС	Відсоток студентів від загальної чисельності курсу, які, зазвичай, досягають відповідної оцінки	Визначення
A	10	“Відмінно” – відмінне засвоєння курсу
B	25	“Дуже добре” – дуже добре засвоєння курсу
C	30	“Добре” – добре засвоєння курсу
D	25	“Задовільно” – задовільне засвоєння курсу
E	10	“Достатньо” – мінімально-необхідне засвоєння курсу
F	–	“Незадовільно” – потребує повторного проходження курсу

5.1.3. За результатами щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти складаються відповідні рейтинги як комплексна кількісна оцінка рівня сформованості визначених в освітньо-професійній програмі компетентностей за певний період навчання курсанта, що фіксує його місце в ряду аналогічних оцінок інших курсантів (студентів) на факультеті, інституті (додаток А).

5.2. Щорічне оцінювання науково-педагогічних працівників Інституту

5.2.1. В основу щорічного оцінювання науково-педагогічних працівників Інституту покладено результати навчальної, методичної, наукової, науково-технічної та інноваційної, організаційної діяльності. При цьому застосовуються такі методики: рейтингового самооцінювання результатів діяльності науково-педагогічного працівника (додаток Б); оцінки якості проведених навчальних занять “викладач очима курсанта (студента)” (додаток В); оцінки якості проведених навчальних занять контролюючими особами та колегами (додаток Г).

5.2.2. За результатами щорічного оцінювання навчальної, методичної, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності науково-педагогічного працівника складається інтегральний рейтинг як комплексна оцінка якості діяльності науково-педагогічного працівника, яка фіксує його місце в ряду аналогічних оцінок інших науково-педагогічних працівників кафедри, факультету. Також складається рейтинг кафедр (додаток Д) та визначається рівень психологічного клімату колективу (додаток Е).

VI. Забезпечення підвищення кваліфікації керівного складу, наукових і науково-педагогічних працівників Інституту

6.1. Підготовка та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних працівників Інституту здійснюються відповідно до вимог чинного законодавства.

6.2. Підготовка наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації організовується і проводиться в ад'юнктурі Інституту.

6.3. Підготовка офіцерів, призначених в Інститут безпосередньо з військ (сил) на посади керівного складу, науково-педагогічних, наукових працівників, здійснюється на відповідних курсах.

6.4. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних, наукових працівників здійснюється під час проведення ними всіх видів навчальних занять, методичної та наукової роботи, під час занять з індивідуальної підготовки, а також у процесі самостійної роботи з удосконалення військових і спеціальних знань.

Підвищення кваліфікації, крім того, здійснюється:

науково-педагогічними, науковими працівниками, з числа військовослужбовців – на курсах підвищення кваліфікації офіцерського складу, які забезпечують підвищення індивідуальної фахової підготовки, на стажуванні у військах (силах), споріднених ВВНЗ, в установах, на підприємствах, в організаціях Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади України, а також на навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння та військової техніки тощо;

науково-педагогічними, науковими працівниками з числа працівників Збройних Сил України – у навчальних закладах (підрозділах) системи підвищення кваліфікації фахівців Міністерства оборони України та інших органів виконавчої влади України, на стажуванні в провідних закладах вищої освіти і науково-дослідних установах, на підприємствах промисловості, а також на курсах, які забезпечують підвищення індивідуальної фахової підготовки.

Інші категорії офіцерів постійного складу підвищують свою кваліфікацію на зборах, навчаннях, а також у системі індивідуальної підготовки.

6.5. Управління підвищенням кваліфікації науково-педагогічних, наукових працівників покладено на заступника начальника Інституту з навчальної роботи, організація та контроль – на навчальний відділ. Навчальний відділ розробляє план підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу, науково-педагогічних працівників Інституту на навчальний рік. На кафедрі діяльність з підвищення кваліфікації планує й організовує начальник (завідувач) кафедри.

Навчання науково-педагогічних, наукових працівників з числа військовослужбовців на курсах підвищення кваліфікації або проходження ними стажування у військах (силах) проводиться не рідше ніж один раз на 5 років. Підвищення кваліфікації досвідчених науково-педагогічних, наукових працівників може здійснюватися безпосередньо в Інституті за індивідуальними планами.

Науково-педагогічні, наукові працівники з числа військовослужбовців направляються для участі у навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння і військової техніки за планами Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, командувачів видів Збройних Сил України, командувачів військ оперативних командувань, керівників структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України. Залучення науково-педагогічних та наукових працівників для участі у навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння і військової техніки здійснюється з урахуванням освітнього процесу в Інституті. Терміни направлення науково-педагогічних та наукових працівників доводяться не пізніше ніж за 2 місяці до початку запланованого заходу.

6.6. Стажування – це одна з основних форм підвищення кваліфікації, що проводиться шляхом виконання науково-педагогічними, науковими працівниками професійних завдань та функцій на певній посаді.

Стажування може здійснюватись:

на базі Інституту;

в органах військового управління, військових частинах (на кораблях), на підприємствах, в організаціях, установах Міністерства оборони України;

на підприємствах, в організаціях та установах інших центральних органів виконавчої влади.

Стажування науково-педагогічних, наукових працівників з числа військовослужбовців у військах (силах) проводиться з метою:

удосконалення їх військово-професійних знань і навичок зі спеціальності на відповідних командних, штабних, інженерних та інших посадах;

вивчення для використання в освітньому процесі передового досвіду оперативної, бойової та мобілізаційної підготовки військ (сил) і служби випускників Інституту у військах (силах);

надання допомоги військам (силам) у впровадженні в їх практичну діяльність передових методів навчання і виховання, результатів наукових досліджень.

Стажування також може проводитися у структурних підрозділах Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, в установах, на підприємствах і в організаціях Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади України. Тривалість стажування встановлюється навчальною програмою стажування.

Рішенням начальника Інституту відрядження науково-педагогічних, наукових працівників у війська (сили) тривалістю не менше одного місяця для виконання службового завдання, пов'язаного з практичною діяльністю зі спеціальності, може бути зараховане як стажування.

Військові частини, установи, та організації, де проводиться стажування, визначаються начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України на підставі заявок Інституту.

6.7. На кожного призначеного на кафедру Інституту науково-педагогічного, наукового працівника, який починає проводити навчальну, методичну, наукову (науково-технічну) та організаційну роботу, розробляється план його професійного становлення. Для безпосереднього керівництва і надання йому допомоги призначається керівник з числа досвідчених науково-педагогічних, наукових працівників (професорів, доцентів, старших викладачів).

VII. Забезпечення наявності необхідної навчальної матеріально-технічної бази Інституту

7.1. Навчальна матеріально-технічна база Інституту – це комплекс навчальних, матеріальних і технічних засобів, земельних ділянок, будівель, споруд, майнових комплексів, обладнання, іншого майна, призначених для забезпечення підготовки курсантів відповідно до освітніх (освітньо-професійних, освітньо-творчих) програм, навчальних планів, сучасних технологій та методик навчання, а також для виконання наукових досліджень і підготовки науково-педагогічних кадрів.

Основними елементами навчальної матеріально-технічної бази Інституту є:

навчальні (лекційні) аудиторії, спеціалізовані класи, кабінети, лабораторії, бібліотека, читальний зал, викладацькі кімнати, інші навчальні та навчально-допоміжні приміщення;

озброєння та військова техніка;

навчально-лабораторна база (лабораторне обладнання, вимірювальна та електронно-обчислювальна техніка, технічні засоби навчання і контролю, наочне приладдя);

поліграфічна база;

навчально-виробничі майстерні, лабораторії;

підручники та навчальні посібники, наукова та довідкова література, статuti, порадики, технічні описи, курси стрільби та водіння, інші нормативні документи і навчально-методичні матеріали;

спортивні комплекси і споруди, навчальні містечка, а також стройовий плац, тир та інші об'єкти із загальновійськової підготовки;

гуртожиток;

інші матеріальні та технічні засоби, будівлі, споруди, майнові комплекси, земельні ділянки, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інше майно, яке використовується для забезпечення освітнього процесу та підготовки військових фахівців.

7.2. Інститут забезпечується: озброєнням та військовою технікою, електронно-обчислювальною технікою, обладнанням, у тому числі поліграфічним, вимірювальними приладами, навчально-тренувальними засобами, технічними засобами навчання, макетами, стендами, запасними частинами, ремонтними комплектами та іншим військовим навчальним майном відповідно до штатів, табелів і норм постачання за заявками у першу чергу через відповідні постачальні органи. Норми постачання переглядаються через кожні п'ять років і уточнюються щороку. Нові зразки озброєння, військової техніки, прийнятих на озброєння, поставляються до Інституту в першу чергу з перших серійних зразків. Разом з новим зразком озброєння та військової техніки постачається відповідний навчально-тренувальний засіб (тренажер);

підручниками, навчальними посібниками, конспектами лекцій згідно з переліком рекомендованої літератури – з розрахунку один примірник на п'ять осіб фактичного контингенту курсантів (студентів) або їх наявність в електронній формі (у локальному чи віддаленому доступі) для необмеженої кількості користувачів з дотриманням вимог законодавства про інтелектуальну власність. Для вибірових навчальних дисциплін дозволяється використання навчальних матеріалів лише в електронній формі;

статутами, інструкціями, технічною, експлуатаційною та ремонтною документацією з нових зразків озброєння і військової техніки – органами, які здійснюють замовлення (постачання) за заявками Інституту;

наказами Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, навчальними кіно-, відеофільмами для забезпечення освітнього процесу – згідно з нормативними документами Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

Кількість та площа аудиторій, спеціалізованих класів, кабінетів, лабораторій, службових, навчально-допоміжних та інших приміщень мають відповідати Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладів освіти.

7.3. Для планування розвитку та вдосконалення навчальної матеріально-технічної бази Інституту заступником начальника Інституту з озброєння – начальником озброєння спільно з помічником начальника Інституту з фінансово-економічної роботи – начальником фінансово-економічної служби розробляються:

на короткострокову перспективу (два навчальних роки) – план розвитку та вдосконалення навчальної матеріально-технічної бази Інституту, який пролонгується в кінці кожного навчального року;

на середньострокову перспективу (п'ять років) – перспективний план розвитку та вдосконалення матеріально-технічної бази Інституту.

Плани підписуються начальником Інституту, помічником начальника Інституту з фінансово-економічної роботи – начальником фінансово-економічної служби та затверджуються директором Департаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України.

Витрати коштів на придбання майна і його використання, капітальне будівництво та ремонт приміщень, поліпшення матеріально-технічного, навчально-лабораторного, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу здійснюються за рахунок асигнувань з відповідних статей кошторису Міністерства оборони України та власних надходжень Інституту, отриманих від плати за послуги, що надаються згідно з освітньою, науковою та навчально-виробничою діяльністю, благодійних внесків та грантів.

VIII. Забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом Інституту

8.1. Ефективному управлінню якістю освітньої діяльності в Інституті сприяють система електронного документообігу, електронна система збору і аналізу інформації, система автоматизації навчального процесу “Тритон”.

8.2. Система електронного документообігу передбачає наявність академічного і відомчого стандарту документообігу, підсистеми електронного підпису, шаблонів електронних документів та системи їхнього редагування, програмного забезпечення електронного документообігу.

8.3. Основними складовими системи збору та аналізу інформації є бази даних з основних напрямів та результатів діяльності Інституту, а саме:

організації освітнього процесу;

формування контингенту курсантів Інституту;

кадрового забезпечення освітньої та наукової діяльності (з урахуванням прогнозованої плінності кадрів);

8.4. Система автоматизації навчального процесу “Тритон” передбачає:

формування навчальних планів, оперативних (робочих) навчальних планів;

створення навантаження кафедри, викладача;

формування відомостей успішності, результатів складання екзаменаційної сесії, рейтингу успішності курсантів (студентів) тощо.

8.5. Інформаційні системи дозволяють забезпечити моніторинг якості діяльності Інституту та прийняття ефективних управлінських рішень щодо її покращення.

8.6. Відповідальність за використання систем покладається:

системи електронного документообігу – на начальника відділу персоналу та стройового;

електронної системи збору і аналізу інформації (за напрямками діяльності) – на начальника відділу персоналу та стройового, начальників служб, начальника навчального відділу;

системи автоматизації навчального процесу “Тритон” – на начальника навчального відділу з метою внутрішнього забезпечення якості вищої військової освіти.

IX. Забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації

9.1. Публічність інформації про діяльність Інституту забезпечується відповідно до вимог Закону України “Про вищу освіту”, Закону України “Про доступ до публічної інформації”, Закону України “Про запобігання корупції”, Бюджетного кодексу України, наказу Міністерства освіти і науки України від 19.02.2015 № 166 “Про деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів”.

9.2. На офіційному сайті Інституту розміщується інформація, яка підлягає обов’язковому оприлюдненню, а саме:

документи, що регламентують діяльність Інституту;

керівний склад Інституту;

інформація та документи пов’язані з організацією освітнього процесу;

інформація для вступників;

інформація про наукову діяльність Інституту.

9.3. Інформація, що підлягає оприлюдненню на офіційному сайті Інституту систематично оновлюється.

X. Забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників Інституту

10.1. Система запобігання та виявлення академічного плагіату функціонує відповідно до вимог Закону України “Про авторське право і суміжні права” (академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства).

Систему запроваджено з метою підвищення якості навчання, розвитку навичок коректної роботи із джерелами інформації та формування звички до сумлінного дотримання вимог наукової етики, активізації самостійності та індивідуальності при створенні авторського твору та підвищенні відповідальності з боку науково-педагогічного, наукового складу, ад'юнктів, здобувачів наукового ступеня, курсантів (студентів) за порушення загальноприйнятих правил.

10.2. Система запобігання та виявлення академічного плагіату спрямована на формування академічної етики та поваги до інтелектуальних надбань і покликана сприяти впровадженню практики належного цитування через визначення поняття та форм плагіату, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізацію можливих наслідків його вчинення у межах Інституту.

10.3. Система запобігання та виявлення академічного плагіату розповсюджується на наукові та навчальні праці науково-педагогічного, наукового складу та інших працівників Інституту, ад'юнктів, осіб, прикріплених до кафедр Інституту з метою здобуття ступеня доктора філософії (кандидата наук) поза ад'юнктурою.

10.4. Виявлення випадку академічного плагіату у наукових, навчально-методичних працях здійснюється на таких етапах: проведення засідань кафедр (центру), вчених рад факультетів, вченої ради Інституту під час обговорення та ухвалення рішення щодо їх подальшого захисту або/та опублікування;

розгляду статей редакцією наукових видань рецензування з метою включення їх до збірників;

проведення перевірки наукових, навчальних та методичних праць наукових, науково-педагогічних працівників, ад'юнктів та докторантів на оригінальність із використанням відповідних програмно-технічних засобів.

10.5. Запобігання академічного плагіату в наукових, навчально-методичних працях забезпечується:

ознайомленням осіб, які виконують наукові, навчальні та методичні праці, а також залучені до їх рецензування, з правилами наукової етики;

дотриманням вимог до написання письмових праць, правил оформлення джерел та цитувань;

акцентуванням уваги авторів наукових, навчальних та методичних праць на обов'язковості самостійності роботи, коректного використання інформації з інших джерел та уникнення академічного плагіату;

наданням творчої спрямованості завданням щодо написання контрольних, курсових, атестаційних та наукових робіт, що сприяють розвитку науково-дослідних, самостійних та інноваційних підходів до їх виконання;

ознайомленням із вимогами цього Положення.

10.6. Для забезпечення запобігання академічному плагіату та контролю за дотриманням правил наукової етики авторами, які подають матеріали для опублікування або оприлюднення у наукових виданнях, на кожній кафедрі (в центрі) рішенням начальників кафедр (центру) із числа їх науково-педагогічних або наукових працівників призначаються особи, відповідальні за перевірку праць на оригінальність і відсутність неправомірних запозичень, у тому числі і за допомогою програмно-технічних засобів.

10.7. Відповідальною особою під час перевірки застосовуються принаймні дві програми для пошуку і виявлення академічного плагіату. Залежно від завдання перевірки (перевірка тексту, таблиць, рисунків тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програми, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет (“Unicheck”, “Etxt Антиплагиат”, “Advego Plagiat”, “Shingles Exspert” тощо) і функціональні можливості якої максимально відповідають меті перевірки.

Обов’язковій перевірці підлягає не менше 25% роботи, але не менше 1,5 авторського аркуша. Твори, обсяг яких є меншим ніж 1,5 авторського аркуша, підлягають перевірці на академічний плагіат у повному обсязі (за винятком титульної сторінки, змісту, переліку використаних джерел та додатків).

Під час перевірки використовується орієнтовна шкала (у відсотках оригінального тексту до загального обсягу матеріалу):

висока оригінальність (91–100%) – роботу допускають до захисту та/або опублікування;

середня оригінальність (70–90%) – роботу допускають до захисту та/або опублікування;

низька оригінальність (51–70%) – робота потребує доопрацювання та повторної перевірки;

дуже низька оригінальність (50% і нижче) – роботу відхиляють без розгляду.

За результатами перевірки надається висновок щодо рівня оригінальності.

10.8. Відомості з висновку щодо рівня оригінальності роботи зазначаються у протоколі засідання кафедри (центру) і враховуються під час формування рішення щодо можливості її захисту та/або опублікування.

10.9. Виконання перевірки відповідальною особою здійснюється у межах загального навантаження наукових та науково-педагогічних працівників.

10.10. У випадках виявлення ознак академічного плагіату в опублікованих наукових, навчально-методичних працях (монографіях, підручниках, навчальних посібниках, статтях, тезах, дисертаційних роботах, рефератах, розрахункових, графічних, розрахунково-графічних роботах), курсових, кваліфікаційних, дипломних (магістерських) роботах (проектах)), особа, яка виявила його, зобов'язана письмово повідомити про це заступника начальника Інституту з навчальної роботи (заступника начальника Інституту з наукової роботи).

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

Методика визначення рейтингу (оцінювання) курсантів

1. Загальні положення.

Рейтингування курсантів пропонується здійснювати з урахуванням їх навчальної, наукової та науково-технічної діяльності, участі в спортивно-масовій та спортивній роботі, а також з розвитку їх особистісних якостей.

Суть рейтингового підходу до визначення результатів діяльності курсанта полягає у наступному [1].

1. Використовуючи нормативні документи з організації діяльності ВВНЗ, розробляється модель діяльності курсанта.

Під моделлю діяльності вважається сукупність функцій і типових задач діяльності, що виконується курсантом у процесі навчання. При цьому модель діяльності будується як ієрархічна структура, де кожний основний вид діяльності поділяється на часткові, взаємопов'язані види діяльності. Декомпозиція часткових видів діяльності здійснюється до рівня, при якому можливе визначення кількісних оцінок результатів діяльності. Такі оцінки називають первинними.

2. Відповідно до моделей діяльності курсанта розробляються адекватні їм рейтинг-моделі результатів діяльності.

Рейтинг-моделі встановлюють функціональні зв'язки сумарного рейтингу з частковими рейтингами з окремих видів діяльності на різних рівнях декомпозиції, а також зв'язки часткових рейтингів нижнього рівня з первинними оцінками результатів діяльності курсанта.

3. Сумарний рейтинг результатів діяльності курсанта R визначається сумою часткових рейтингів R_i всіх N_0 основних видів діяльності (на першому рівні декомпозиції) з урахуванням вагових коефіцієнтів кожного i -го виду діяльності α_i :

$$R = \sum_{i=1}^{N_0} \alpha_i \times R_i, \quad (1)$$

Чисельні значення вагових коефіцієнтів визначаються ступенем значимості відповідного виду діяльності курсанта, а також складністю і трудомісткістю виконання різних видів діяльності. Аналогічно визначаються часткові рейтинги на наступних рівнях декомпозиції.

4. Чисельне значення часткового рейтингу курсанта на нижньому рівні декомпозиції з i -го виду діяльності R_{Hi} визначається як відношення його рейтингової оцінки P_i до суми таких самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до однієї групи рейтингування:

$$R_{Hi} = \frac{P_{Hi}}{\sum_{j=1}^m P_{ij}}, \quad (2)$$

5. Рейтингова оцінка курсанта з i -го виду діяльності (на нижньому рівні декомпозиції) визначається як сума всіх n первинних оцінок O_i з урахуванням коефіцієнтів β_i кожної i -ої первинної оцінки:

$$P_i = \sum_{i=1}^n \beta_i \times O_i, \quad (3)$$

6. Чисельне значення вагових коефіцієнтів часткових рейтингів на всіх рівнях декомпозиції всіх видів діяльності курсанта визначається методом експертного опитування висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, які мають великий досвід організації та проведення освітнього процесу у різних ВВІЗ. При проведенні експертного опитування використовується метод парних порівнянь, розроблений Т. Сааті [2].

Відповідно до цього методу кожному експерту пропонувалося висловити судження про міру переваги одного виду діяльності над іншим. З цією метою використана шкала, що розроблена Т. Сааті, що наведена в табл.1.

Таблиця 1

Формулювання рівня переваги	Міра переваги
Немає переваги (однакова важливість, значимість, вага)	1
Слабка перевага (слабкі відмінності у важливості, значимості або вазі)	3
Значна перевага (значні відмінності у важливості, значимості або вазі)	5
Суттєва або дуже значна перевага	7
Абсолютна перевага	9
У випадку сумніву експерта між вибором рівня переваги у сусідніх позиціях обираються проміжні значення даної шкали	2,4,6,8

Сума вагових коефіцієнтів на кожному рівні декомпозиції моделі діяльності курсанта повинна дорівнювати одиниці, сума вагових коефіцієнтів первинних оцінок кожного виду діяльності також повинна дорівнювати одиниці.

Рейтингування результатів освітньої діяльності курсантів необхідно здійснювати за навчальними групами (відділеннями), які навчаються за тими самими навчальними планами, тобто за спеціалізаціями спеціальностей підготовки у ВВІЗ.

2. Методика визначення освітнього рейтингу курсанта

2.1. Освітній рейтинг курсанта

Модель освітньої діяльності курсанта на першому рівні її декомпозиції наведена на рис. 1.

Рис. 1. Модель освітньої діяльності курсанта

Освітній рейтинг курсанта визначається сумою:

$$R = \sum_{i=1}^4 \alpha_i \times R_i, \quad (4)$$

Зміст умовних позначень наведено у табл.2.

Таблиця 2.

Види освітньої діяльності курсанта, за якими здійснюється його оцінювання та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Навчальна діяльність	α_1	0,6	R_1
2.	Наукова та науково-технічна діяльність	α_2	0,1	R_2
3.	Участь в спортивно-масовій роботі	α_3	0,05	R_3
4.	Розвиток особистісних якостей курсанта	α_4	0,25	R_4
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

2.2. Частковий рейтинг курсанта з навчальної діяльності

Модель навчальної діяльності курсанта наведена на рис. 2, рейтинг-модель цього виду діяльності - на рис.3.

Перший рівень декомпозиції освітньої діяльності курсанта								
1. Навчальна діяльність курсанта								
Другий рівень декомпозиції моделі діяльності								
1.1. Засвоєння змісту навчальних дисциплін		1.2. Виконання навчальних заходів, що передбачені навчальним планом			1.3. Проходження державного атестування			
Рівень первинних оцінок результатів навчальної діяльності курсант								
1.1.1. Результати засвоєння змісту навчальних дисциплін		1.2.1. Результати виконання індивідуальних навчальних завдань		1.2.2. Результати захисту курсових робіт (проектів)		1.2.3. Результати виконання програм навчальної практики		1.2.4. Результати виконання програм військового стажування
						1.3.1. Результати захисту кваліфікаційної роботи		
						1.3.2. Результати складання державних екзаменів бакалаврату		
						1.3.3. Результати захисту дипломного проекту		
						1.3.4. Результати складання випускних державних екзаменів		

Рис. 2. Модель навчальної діяльності курсанта

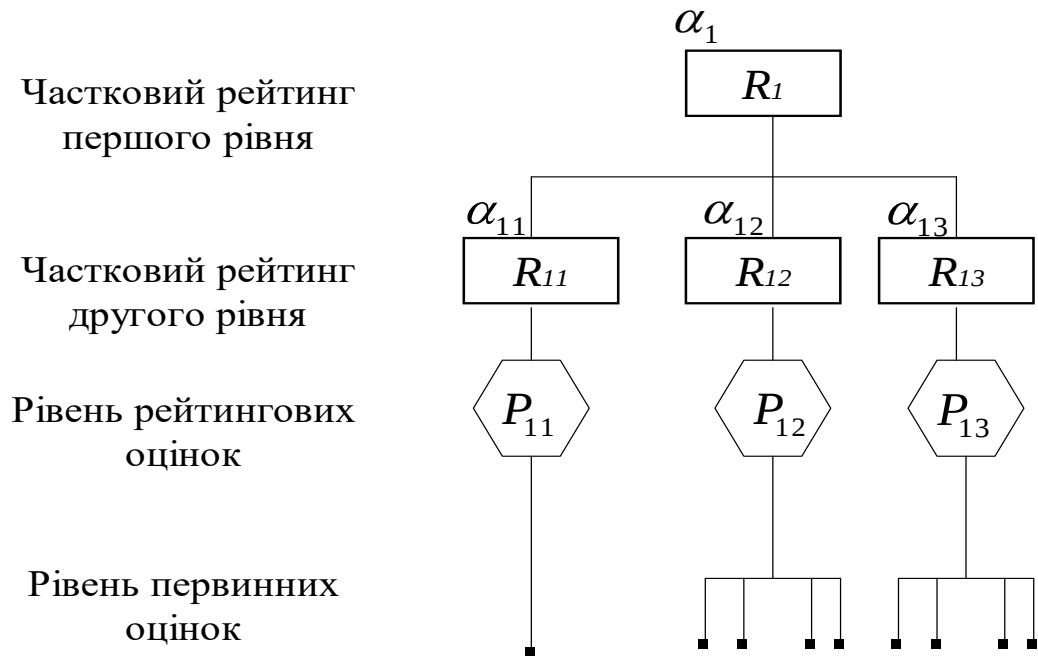

Рис.3. Рейтинг-модель навчальної діяльності курсанта

Частковий рейтинг курсанта з навчальної діяльності R_1 визначається сумою:

$$R_1 = \sum_{i=1}^3 \alpha_{1i} \times R_{1i}, \quad (5)$$

Зміст умовних позначень у формулі (5) наведено у табл.3.

Таблиця 3.

Часткові рейтинги курсанта з видів навчальної діяльності, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Частковий рейтинг курсанта із засвоєння змісту навчальних дисциплін	α_{11}	0,4	R_{11}
2.	Частковий рейтинг курсанта із виконання навчальних заходів, передбачених навчальним планом (крім навчальних дисциплін)	α_{12}	0,2	R_{12}
3.	Частковий рейтинг курсанта за результатами проходження державного атестування	α_{13}	0,4	R_{13}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий рейтинг курсанта із засвоєння змісту навчальних дисциплін R_{11} обчислюється за формулою:

$$R_{11} = \frac{P_{11}}{\sum_{j=1}^m P_{11j}}, \quad (6)$$

де P_{11} - рейтингова оцінка обсягу роботи курсанта із засвоєння змісту навчальних дисциплін, що вивчалися у звітному періоді навчання;

$\sum_{j=1}^m P_{11j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{11} визначається сумою:

$$P_{11} = \sum_{j=1}^{Nd} O_{di}, \quad (7)$$

де O_{di} - підсумкова оцінка курсанта за засвоєння змісту i -ої навчальної дисципліни;

N_d - кількість навчальних дисциплін, що вивчені курсантом за період навчання, з яких він підлягає рейтингуванню.

Частковий рейтинг курсанта з виконання навчальних заходів, передбачених навчальним планом (крім навчальних дисциплін) R_{12} визначається формулою:

$$R_{12} = \frac{P_{12}}{\sum_{j=1}^m P_{12j}}, \quad (8)$$

де P_{12} - рейтингова оцінка курсанта з виконання навчальних заходів, передбачених навчальним планом (крім навчальних дисциплін);

$\sum_{j=1}^m P_{12j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{12} є сумою первинних оцінок результатів виконання навчальних заходів:

$$P_{12} = \sum_{i=1}^4 \beta_i \times O_i, \quad (9)$$

Зміст умовних позначень у формулі (9) наведено в табл.4.

Таблиця 4.

Показники навчальних заходів, за якими здійснюється оцінювання курсанта, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Результати виконання індивідуального навчального завдання	β_1	0,2	O_1
2.	Результати захисту курсової роботи (проекту)	β_2	0,3	O_2
3.	Результати виконання програми навчальної практики	β_3	0,1	O_3
4.	Результати виконання програми військового стажування	β_4	0,4	O_4
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.4 первинні оцінки O_i визначаються в прийнятій у ВВНЗ системі оцінок: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно).

Частковий рейтинг курсанта за результатами проходження державного атестування R_{13} визначається формулою:

$$R_{13} = \frac{P_{13}}{\sum_{j=1}^m P_{13j}}, \quad (10)$$

де P_{13} - рейтингова оцінка курсанта за результатами проходження державного атестування;

$\sum_{j=1}^m P_{13j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{13} є сумою первинних оцінок результатів проходження державного атестування:

$$P_{13} = \sum_{i=1}^4 \beta_{di} \times O_{di}, \quad (11)$$

Зміст умовних позначень у формулі (11) наведено в табл.5.

Таблиця 5.

Показники проходження державного атестування курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Результати захисту кваліфікаційної роботи	β_{d1}	0,2	O_{d1}
2.	Результати складання державних екзаменів бакалаврату	β_{d2}	0,15	O_{d2}
3.	Результати захисту дипломного проекту	β_{d3}	0,35	O_{d3}
4.	Результати складання випускних державних екзаменів	β_{d4}	0,3	O_{d4}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.5:

чисельні значення вагових коефіцієнтів оцінок складання державних екзаменів поділяються рівномірно на кожен екзамен;

первинні оцінки O_{di} визначаються в системі: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно).

2.3. Частковий рейтинг курсанта з наукової та науково-технічної діяльності

Модель наукової та науково-технічної діяльності курсанта наведена на рис. 4, рейтинг-модель цього виду діяльності - на рис.5

2. Наукова та науково-технічна діяльність курсанта										
Рівень первинних оцінок результатів наукової та науково-технічної діяльності курсанта										
2.1. Доповідь на науковій конференції в оснн-наукового товариства курсантів	2.2. Заявка на передбачуваний винахід	2.3. Заявка на раціоналізаторську пропозицію	2.4. Диплом, одержаний на науковому конкурсі	2.5. Медаль, одержана на науковому конкурсі	2.6. Грамота, одержана на науковому конкурсі	2.7. Експериментальна установка або макет, представлені на виставці	2.8. Наукова робота, що впроваджена у навчальний процес ВВНЗ	2.9. Наукова стаття, що опублікована	2.10. Звіт про виконану наукову роботу	2.11. Наукова робота, що представлена на конкурс

Рис. 4. Модель наукової та науково-технічної діяльності курсанта

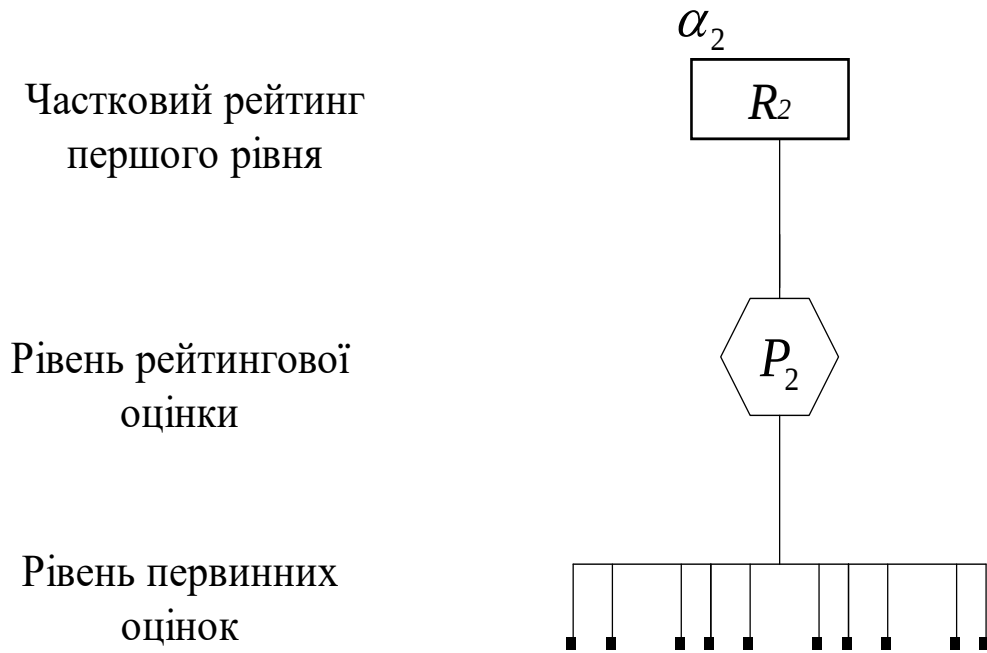

Рис.5. Рейтинг-модель наукової та науково-технічної діяльності курсанта

Частковий рейтинг курсанта з наукової та науково-технічної діяльності R_2 визначається співвідношенням:

$$R_2 = \frac{P_2}{\sum_{j=1}^m P_{2j}}, \quad (12)$$

де P_2 - рейтингова оцінка курсанта з наукової та науково-технічної діяльності;

$\sum_{j=1}^m P_{2j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_2 визначається сумою:

$$P_2 = \sum_{i=1}^{11} \beta_{2i} \times O_{2i}, \quad (13)$$

Зміст умовних позначень у формулі (13) наведено в табл.6.

Таблиця 6.

Показники наукової та науково-технічної діяльності курсанта, за якими здійснюється його рейтингування, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Доповідь на науковій конференції воєнно-наукового товариства курсантів	β_{21}	0,07	O_{21}
2.	Заявка на передбачуваний винахід	β_{22}	0,08	O_{22}
3.	Заявка на раціоналізаторську пропозицію	β_{23}	0,07	O_{23}
4.	Диплом, одержаний на науковому конкурсі	β_{24}	0,1	O_{24}
5.	Медаль, одержана на науковому конкурсі	β_{25}	0,11	O_{25}
6.	Грамота, одержана на науковому конкурсі	β_{26}	0,08	O_{26}
7.	Експериментальна установка або макет, представлені на виставці	β_{27}	0,12	O_{27}
8.	Наукова робота, що впроваджена у навчальний процес ВВНЗ	β_{28}	0,11	O_{28}
9.	Наукова стаття, що опублікована	β_{29}	0,09	O_{29}
10.	Звіт про виконану наукову роботу	β_{210}	0,09	O_{210}
11.	Наукова робота, що представлена на конкурс	β_{211}	0,09	O_{211}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.6 первинні оцінки визначаються кількістю доповідей, заявок, дипломів, медалей, грамот, експериментальних установок, наукових робіт, статей, звітів курсанта.

2.4. Частковий рейтинг курсанта з участі в спортивно-масовій роботі ВВНЗ

Модель участі курсанта в спортивно-масовій роботі ВВНЗ наведена на рис.6, рейтинг-модель цього виду діяльності - на рис.7

3. Участь курсанта в спортивно-масовій роботі ВВНЗ								
Другий рівень декомпозиції моделі діяльності								
3.1. Виконання нормативів воєнно-спортивного комплексу		3.2. Виконання нормативів спортивних розрядів					3.3. Участь в збірних командах зі спорту	
Рівень оцінок результатів участі курсанта в спортивно-масовій роботі								
3.1.1. Виконання нормативів воєнно-спортивного комплексу		3.2.1. Виконання нормативів майстра спорту міжнародного класу	3.2.2. Виконання нормативів майстра спорту України	3.2.3. Виконання нормативів кандидата у майстри спорту України	3.2.4. Виконання нормативів першого спортивного розряду	3.2.5. Виконання нормативів другого спортивного розряду	3.2.6. Виконання нормативів третього спортивного розряду	3.4.1. Участь у збірній команді зі спорту військового інституту
		3.4.1. Участь у збірній команді зі спорту факультету						
		3.4.1. Участь у збірній команді зі спорту підрозділу факультету						

Рис. 6. Модель участі курсанта в спортивно-масовій роботі ВВНЗ

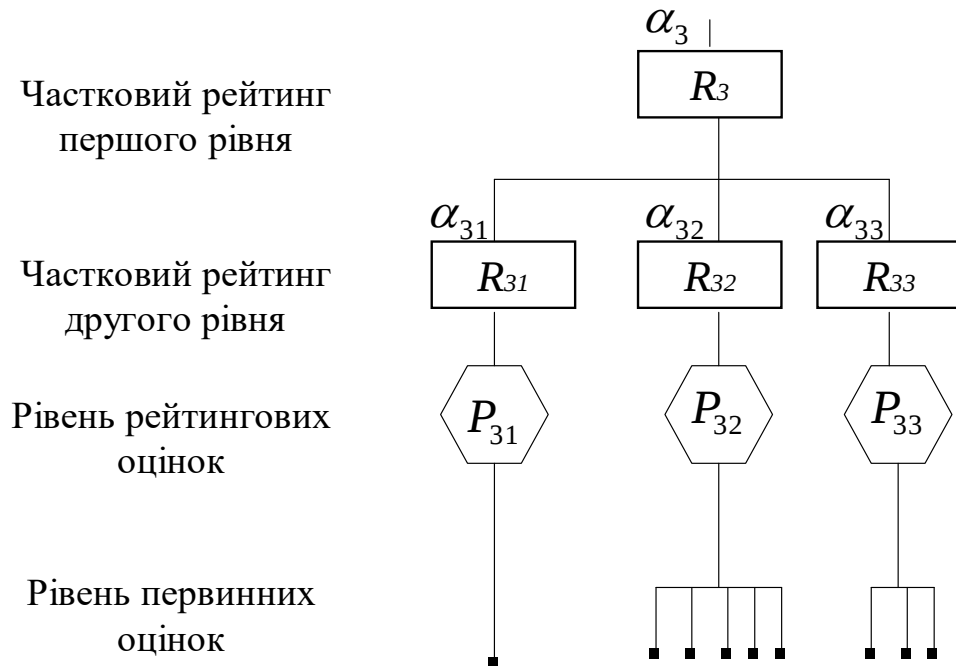

Рис.7. Рейтинг-модель участі курсанта в спортивно-масовій та спортивній роботі ВВНЗ

Частковий рейтинг курсанта з участі в спортивно-масовій роботі ВВНЗ R_3 визначається сумою:

$$R_3 = \sum_{i=1}^3 \alpha_{3i} \times R_{3i}, \quad (14)$$

Зміст умовних позначень у формулі (14) наведено у табл.7.

Таблиця 7.

Часткові рейтинги курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Частковий рейтинг курсанта з виконання нормативів воєнно-спортивного комплексу	α_{31}	0,3	R_{31}
2.	Частковий рейтинг курсанта з виконання нормативів спортивних розрядів	α_{32}	0,3	R_{32}
3.	Частковий рейтинг курсанта з участі в збірних командах зі спорту	α_{33}	0,4	R_{33}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий рейтинг курсанта з виконання нормативів воєнно-спортивного комплексу R_{31} визначається співвідношенням:

$$R_{31} = \frac{P_{31}}{\sum_{j=1}^m P_{31j}}, \quad (15)$$

де P_{31} - рейтингова оцінка курсанта з виконання нормативів воєнно-спортивного комплексу, яка дорівнює одиниці, якщо нормативи виконані, та дорівнює нулю, якщо нормативи не виконані;

$\sum_{j=1}^m P_{31j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Частковий рейтинг курсанта з виконання нормативів спортивних розрядів R_{32} визначається співвідношенням:

$$R_{32} = \frac{P_{32}}{\sum_{j=1}^m P_{32j}}, \quad (16)$$

де P_{32} - рейтингова оцінка курсанта з виконання нормативів спортивних розрядів;

$\sum_{j=1}^m P_{32j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{32} визначається сумою:

$$P_2 = \sum_{i=1}^{11} \beta_{32i} \times M_{32i}, \quad (17)$$

Зміст умовних позначень у формулі (17) наведено в табл.8.

Таблиця 8.

Показники спортивних нормативів, за якими здійснюється
рейтингування курсанта, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Майстер спорту міжнародного класу	β_{321}	0,5	M_{321}
2.	Майстер спорту України	β_{322}	0,3	M_{322}
3.	Кандидат у майстри спорту України	β_{323}	0,1	M_{323}
4.	Спортсмен першого спортивного розряду	β_{324}	0,05	M_{324}
5.	Спортсмен другого спортивного розряду	β_{325}	0,03	M_{325}
6.	Спортсмен третього спортивного розряду	β_{326}	0,02	M_{326}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Первинні оцінки M_{32i} визначаються за такими правилами:

$M_{32i} = 4$, якщо курсант виконав i -ий спортивний норматив, то враховується тільки один – найвище виконання спортивного нормативу з відповідного виду спорту;

$M_{32i} = 0$ у всіх інших випадках.

Частковий рейтинг курсанта з участі в збірних командах зі спорту R_{33} визначається співвідношенням:

$$R_{33} = \frac{P_{33}}{\sum_{j=1}^m P_{33j}}, \quad (18)$$

де P_{33} - рейтингова оцінка курсанта з участі в збірних командах зі спорту;

$\sum_{j=1}^m P_{33j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{33} визначається сумою:

$$P_{33} = \sum_{i=1}^3 \beta_{33i} \times M_{33i}, \quad (19)$$

Зміст умовних позначень у формулі (19) наведено в табл.9.

Таблиця 9.

Показники видів спортивних команд, за якими здійснюється
рейтингування курсанта, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Збірна команда зі спорту військового інституту	β_{331}	0,5	M_{331}
2.	Збірна команда зі спорту факультету	β_{332}	0,3	M_{332}
3.	Збірна команда зі спорту підрозділу факультету	β_{333}	0,2	M_{333}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Первинні оцінки M_{33i} визначаються за такими правилами:

$M_{33i} = 4$, якщо курсант є членом збірної команди з відповідного виду спорту;

$M_{33i} = 0$, якщо курсант не є членом збірної команди.

Один і той самий курсант може бути членом однієї, двох чи трьох збірних команд з відповідного виду спорту, зазначених у табл.9.

2.5. Частковий рейтинг з розвитку особистісних якостей курсанта

Модель розвитку особистісних якостей курсанта наведена на рис.8, рейтинг-модель розвитку його особистісних якостей - на рис.9.

4. Розвиток особистісних якостей курсанта																															
Другий рівень декомпозиції моделі																															
4.1. Морально-етичні якості				4.2. Індивідуально-психологічні якості						4.3. Дисциплінованість																					
Рівень оцінок розвитку особистісних якостей курсанта																															
4.1.1. Дотримання військових традицій		4.1.2. Гуманність		4.1.3. Дотримання етичних норм		4.1.4. Чесність		4.1.5. Принциповість		4.2.1. Творче мислення		4.2.2. Здатність до самоорганізації		4.2.3. Лідерські якості		4.2.4. Авторитетність		4.2.5. Наполегливість		4.2.6. Комунікабельність		4.2.7. Самоконтроль у повсякденній діяльності		4.2.8. Мотивація на військову справу		4.3.1. Відповідальність та виконавча дисципліна		4.3.2. Виконання службових обов’язків		4.3.3. Зовнішній вигляд та стройова підтягнутість	

Рис. 8 Модель розвитку особистісних якостей курсанта

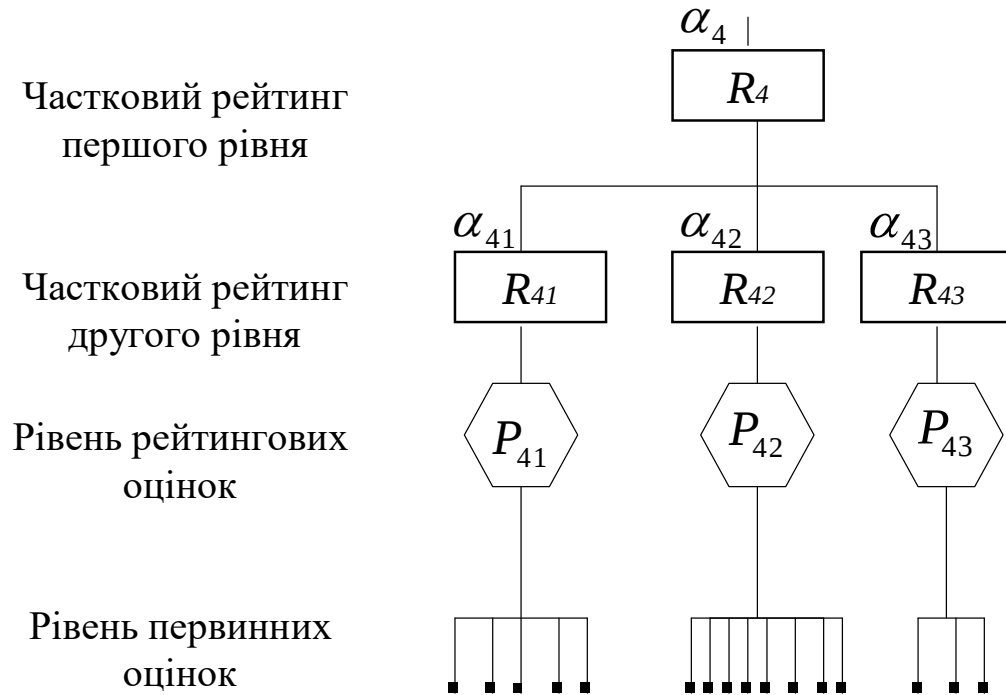

Рис.9. Рейтинг-модель розвитку особистісних якостей курсанта

Частковий рейтинг курсанта з розвитку його особистісних якостей R_4 визначається сумою:

$$R_4 = \sum_{i=1}^3 \alpha_{4i} \times R_{4i}, \quad (20)$$

Зміст умовних позначень у формулі (20) наведено у табл.10.

Таблиця 10.

Часткові рейтинги з розвитку особистісних якостей курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Частковий рейтинг курсанта з розвитку морально-етичних якостей	α_{41}	0,3	R_{41}
2.	Частковий рейтинг курсанта з розвитку індивідуально-психологічних якостей	α_{42}	0,4	R_{42}
3.	Частковий рейтинг курсанта з розвитку дисциплінованості	α_{43}	0,3	R_{43}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий рейтинг курсанта з розвитку морально-етичних якостей R_{41} визначається співвідношенням:

$$R_{41} = \frac{P_{41}}{\sum_{j=1}^m P_{41j}}, \quad (21)$$

де P_{41} - рейтингова оцінка курсанта з розвитку морально-етичних якостей;

$\sum_{j=1}^m P_{41j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{41} визначається сумою:

$$P_{41} = \sum_{i=1}^5 \beta_{41i} \times O_{41i}, \quad (22)$$

Зміст умовних позначень у формулі (22) наведено в табл.11.

Таблиця 11.

Показники розвитку морально-етичних якостей курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Дотримання військових традицій	β_{411}	0,2	O_{411}
2.	Гуманність	β_{412}	0,2	O_{412}
3.	Дотримання етичних норм	β_{413}	0,2	O_{413}
4.	Чесність	β_{414}	0,2	O_{414}
5.	Принциповість	β_{415}	0,2	O_{414}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.11 первинні оцінки O_{41i} визначаються в системі: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно).

Частковий рейтинг курсанта з розвитку індивідуально-психологічних якостей R_{42} визначається співвідношенням:

$$R_{42} = \frac{P_{42}}{\sum_{j=1}^m P_{42j}}, \quad (23)$$

де P_{42} - рейтингова оцінка курсанта з розвитку індивідуально-психологічних якостей;

$\sum_{j=1}^m P_{42j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{42} визначається сумою:

$$P_{42} = \sum_{i=1}^8 \beta_{42i} \times O_{42i}, \quad (24)$$

Зміст умовних позначень у формулі (24) наведено в табл.12.

Таблиця 12.

Показники розвитку індивідуально-психологічних якостей курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Творче мислення	β_{421}	0,12	O_{421}
2.	Здатність до самоорганізації	β_{422}	0,12	O_{422}
3.	Лідерські якості	β_{423}	0,13	O_{423}
4.	Авторитетність	β_{424}	0,12	O_{424}
5.	Наполегливість	β_{425}	0,13	O_{425}
6.	Комунікабельність	β_{426}	0,12	O_{426}
7.	Самоконтроль у повсякденної діяльності	β_{427}	0,13	O_{427}
8.	Мотивація на військову справу	β_{428}	0,13	O_{428}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.12 первинні оцінки O_{42i} визначаються в системі: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно).

Частковий рейтинг курсанта з розвитку дисциплінованості R_{43} визначається співвідношенням:

$$R_{43} = \frac{P_{43}}{\sum_{j=1}^m P_{43j}}, \quad (25)$$

де P_{43} - рейтингова оцінка курсанта з розвитку дисциплінованості;

$\sum_{j=1}^m P_{43j}$ - сума таких же самих рейтингових оцінок всіх m курсантів, які входять до складу групи, що підлягає рейтингуванню.

Рейтингова оцінка курсанта P_{43} визначається сумою:

$$P_{43} = \sum_{i=1}^3 \beta_{43i} \times O_{43i}, \quad (26)$$

Зміст умовних позначень у формулі (26) наведено в табл.13.

Таблиця 13.

Показники розвитку дисциплінованості курсанта, за якими здійснюється його оцінювання, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення первинних оцінок
		умовні позначення	числові значення	
1.	Відповідальність та виконавча дисципліна	β_{431}	0,3	O_{431}
2.	Виконання службових обов'язків	β_{432}	0,4	O_{432}
3.	Зовнішній вигляд та стройова підтягнутість	β_{433}	0,3	O_{433}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

В табл.13 первинні оцінки O_{43i} визначаються в системі: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно).

3. Методика визначення поточного експрес-рейтингу курсанта

Особливістю поточного експрес-рейтингового контролю успішності навчання курсанта є те, що його періодичність довільна. Методика може бути застосована при підбитті підсумків роботи навчальної групи за тиждень, місяць, семестр або будь-який інший період навчання [1].

Вибір показників рейтингування обумовлений відносно невеликою періодичністю контролю і відображає основний зміст діяльності курсанта у будь-який період часу.

Визначення поточного рейтингу курсантів забезпечує їх ранжування за результатами їхньої успішності щодо засвоєння навчальних дисциплін, що є важливим з точки зору внесення в навчальний процес змагального характеру. При цьому головне полягає у тому, що рейтинговий контроль успішності навчання курсантів та визначення їх поточного освітнього рейтингу створюють об'єктивні умови, в яких кожен курсант може навчатися при повному використанні своїх потенційних пізнавальних здібностей, задоволенні наукових інтересів, нарощуючи успіхи в навчанні щоденно.

Рейтинговий контроль успішності навчання та визначення поточного освітнього рейтингу курсанта мають свої особливості, які зводяться до наступного.

1. При рейтинговому контролі за всі види освітньої діяльності курсанти накопичують бали. При цьому різні види діяльності мають вагові коефіцієнти, які визначаються на основі використання експертних оцінок.

2. Можуть бути встановлені деякі види діяльності курсанта, за які можливо отримати додаткові та заохочувальні бали.

Експрес-рейтинг освітньої діяльності курсанта за певний період визначається за показниками, наведеними в табл.14.

Показники поточної освітньої діяльності курсанта

№ з/п	Показники рейтингування	Ваговий коефіцієнт	Отримані оцінки	Загальний бал	Періодичність оцінювання	Хто оцінює
1	2	3	4	5	6	7
1	Навчальна діяльність					
1.1	Поточні оцінки за вивчення навчальних дисциплін	0,45			Щоденно	НПП
1.2	Оцінка за виконання індивідуальних навчальних завдань (реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні, курсові роботи)	0,2			За навчальним планом	НПП
1.3	Оцінки за тренажі (стройовий, ЗЗМУ, на ОВТ)	0,05			Щоденно	Начальник курсу, НПП
1.4	Оцінка за навчальну практику (військове стажування)	0,1			За навчальним планом	НПП
1.5	Оцінка виконання плану підготовки кваліфікаційної роботи (бакалавра, магістра)	0,1			За планом виконання роботи	Науковий керівник
1.6	Оцінка за самостійну роботу	0,1			Щоденно	Начальник курсу
2	Наукова та науково-технічна діяльність					
2.1	Доповідь на конференції воєнно-наукового товариства курсантів	0,05			За планом проведення конференції	Науковий керівник
2.2	Наукова стаття, що опублікована	0,1				Науковий керівник
2.3	Участь у виконанні НДР	0,1			За планом виконання НДР	Науковий керівник
2.4	Наукова робота, що представлена на конкурс (експериментальна установка або макет, представлений на виставці)	0,25			За планом проведення конкурсу	Науковий керівник
2.5	Винагорода, отримана на науковому конкурсі	0,3				Науковий керівник
2.6	Заявка на передбачуваний винахід (раціоналізаторську пропозицію)	0,2				Науковий керівник
3	Виконання елементів розпорядку дня					

1	2	3	4	5	6	7
3.1	Ранковий підйом (відбій)	0,1			Щоденно	Ком. навч. групи
3.2	Виконання ранкової фізичної зарядки	0,2			Щоденно	Ком. навч. групи
3.3	Зовнішній вигляд і стройова підтягнутість	0,2			Щоденно	Ком. навч. групи
3.4	Дисципліна строю	0,1			Щоденно	Ком. навч. групи
3.5	Несення служби у добовому наряді	0,3			Щоденно	Начальник курсу
3.6	Виконання робіт під час господарського дня	0,1			Щотижд-нево	Начальник курсу
4	Дисциплінарна практика					
4.1	Заохочення	1			Щоденно	Начальник курсу
4.2	Стягнення	- 1			Щоденно	Начальник курсу
Загальна кількість балів						

Загальний експрес-рейтинг курсанта за певний період (тиждень) R_e визначається сумою часткових експрес-рейтингів: за навчальну діяльність (R_{e1}), наукову і науково-технічну діяльність (R_{e2}), виконання елементів розпорядку дня (R_{e3}) та дисциплінарну практику (R_{e4}).

$$R_e = \sum_{i=1}^4 \alpha_{ei} \times R_{ei}, \quad (27)$$

де α_{ei} - ваговий коефіцієнт часткового експрес-рейтингу, чисельні значення якого наведено у табл. 15.

Таблиця 15

Чисельні значення вагових коефіцієнтів за видами діяльності курсанта

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових експрес-рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Навчальна діяльність	α_{e1}	0,4	R_{e1}
2.	Наукова та науково-технічна діяльність	α_{e2}	0,3	R_{e2}
3.	Виконання елементів розпорядку дня	α_{e3}	0,1	R_{e3}
4.	Дисциплінарна практика	α_{e4}	0,2	R_{e4}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий експрес-рейтинг курсанта з навчальної діяльності R_{e1} визначається сумою балів за відповідними показниками за формулою:

$$R_{e1} = \sum_{i=1}^6 R_{eli}, \quad (28)$$

де R_{eli} - чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за певним видом навчальної діяльності.

Чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за певним видом навчальної діяльності, R_{eli} визначається за формулою:

$$R_{eli} = \alpha_{eli} \sum_{j=1}^n O_j, \quad (29)$$

де α_{eli} - вагові коефіцієнти показників виду навчальної діяльності, чисельні значення яких наведено у табл. 16;

O_j – поточні первинні оцінки («3», «4», «5»), що отримані курсантом за відповідним видом навчальної діяльності;

n – кількість поточних первинних оцінок за відповідним видом навчальної діяльності.

Таблиця 16

Чисельні значення вагових коефіцієнтів за видами навчальної діяльності курсанта

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення показника
		умовні позначення	числові значення	
1.	Поточні оцінки за вивчення навчальних дисциплін	α_{e11}	0,45	R_{e11}
2.	Оцінка за виконання індивідуальних навчальних завдань (реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні, курсові роботи)	α_{e12}	0,2	R_{e12}
3.	Оцінки за тренажі (стройовий, ЗЗМУ, на ОВТ)	α_{e13}	0,05	R_{e13}
4.	Оцінка за навчальну практику (військове стажування)	α_{e14}	0,1	R_{e14}
5.	Оцінка виконання плану підготовки кваліфікаційної роботи (бакалавра, магістра)	α_{e15}	0,1	R_{e15}
6.	Оцінка за самостійну роботу	α_{e16}	0,1	R_{e16}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

При цьому:

при визначенні показників певних видів навчальної діяльності (з поточної оцінки за вивчення навчальних дисциплін R_{e11} ; оцінки за виконання індивідуальних навчальних завдань R_{e12} ; оцінки за тренажі R_{e13} та за навчальну практику (військове стажування) R_{e14}) бали нараховуються тільки при отриманні первинних позитивних оцінок («3», «4», «5»). При отриманні первинної оцінки «2» (незадовільно) загальний бал за певний показник зменшується на 2 бали (за кожну незадовільну оцінку);

при визначенні показника з оцінки виконання плану підготовки кваліфікаційної роботи (бакалавра, магістра) R_{e15} первина оцінка здійснюється

за таким порядком: якщо курсант перевиконує план роботи – оцінка «5», якщо підготовка кваліфікаційної роботи відповідає плану – оцінка «4», якщо не відповідає – оцінка «0».

при визначенні показника з оцінки самостійної роботи курсанта R_{e16} первинна оцінка здійснюється за таким порядком: у разі виконання плану самостійної роботи за тиждень – оцінка «1», якщо план курсантом невиконаний – оцінка «0».

Частковий експрес-рейтинг курсанта з наукової та науково-технічної діяльності R_{e2} визначається сумою балів за відповідними показниками за формулою:

$$R_{e2} = \sum_{i=1}^6 R_{e2i}, \quad (30)$$

де R_{e2i} - чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за певним видом наукової та науково-технічної діяльності.

Чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за певним видом наукової та науково-технічної діяльності R_{e2i} , визначається за формулою:

$$R_{e2i} = \alpha_{e2i} \times N_j, \quad (31)$$

де α_{e2i} - вагові коефіцієнти показників виду наукової та науково-технічної діяльності, чисельні значення яких наведено у табл. 17;

N_j - кількість доповідей (наукових статей, НДР, наукових робіт, винагород (експериментальних установок або макетів представлених на виставці), заявок на передбачуваний винахід (раціоналізаторську пропозицію), що отримані курсантом за певний період).

Таблиця 17

Чисельні значення вагових коефіцієнтів за видами наукової та науково-технічної діяльності курсанта

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення показника
		умовні позначення	числові значення	
1.	Доповідь на конференції воєнно-наукового товариства курсантів	α_{e21}	0,05	R_{e21}
2.	Наукова стаття, що опублікована	α_{e22}	0,1	R_{e22}
3.	Участь у виконанні НДР	α_{e23}	0,1	R_{e23}
4.	Наукова робота, що представлена на конкурс (експериментальна установка або макет, представлений на виставці)	α_{e24}	0,25	R_{e24}
5.	Винагорода, отримана на науковому конкурсі	α_{e25}	0,3	R_{e25}
6.	Заявка на передбачуваний винахід (раціоналізаторську пропозицію)	α_{e26}	0,2	R_{e26}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий експрес-рейтинг за виконання елементів розпорядку дня R_{e3} визначається сумою балів за відповідними показниками за формулою:

$$R_{e3} = \sum_{i=1}^6 R_{e3i}, \quad (32)$$

де R_{e3i} - чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за виконання елементів розпорядку дня.

Чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом за виконання елементів розпорядку дня R_{e3i} , визначається за формулою:

$$R_{e3i} = \alpha_{e3i} \times T_k, \quad (33)$$

де α_{e3i} - вагові коефіцієнти показників виконання елементів розпорядку дня, чисельні значення яких наведено у табл. 18;

T_k - оцінка курсанта за виконання певного елементу розпорядку дня, яка визначається за формулою:

- 1, якщо курсант за певний період був відмічений в кращій бік;
- $T_k = 0$, якщо курсант за певний період не виділявся серед інших;
- 1, якщо курсант за певний період був відмічений в гірший бік.

Таблиця 18

Чисельні значення вагових коефіцієнтів за показниками виконання елементів розпорядку дня

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення показника
		умовні позначення	числові значення	
1.	Ранковий підйом (відбій)	α_{e31}	0,1	R_{e31}
2.	Виконання ранкової фізичної зарядки	α_{e32}	0,2	R_{e32}
3.	Зовнішній вигляд і стройова підтягнутість	α_{e33}	0,2	R_{e33}
4.	Дисципліна строю	α_{e34}	0,1	R_{e34}
5.	Несення служби у добовому наряді	α_{e35}	0,3	R_{e35}
6.	Виконання робіт під час господарського дня	α_{e36}	0,1	R_{e36}
	Сума вагових коефіцієнтів		1,0	

Частковий експрес-рейтинг з дисциплінарної практики R_{e4} визначається сумою балів за відповідними показниками за формулою:

$$R_{e4} = \sum_{i=1}^2 R_{e4i}, \quad (32)$$

де R_{e4i} - чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом з дисциплінарної практики;

Чисельне значення показника (кількість балів), що отримано курсантом з дисциплінарної практики R_{e4i} , визначається за формулою:

$$R_{e4i} = \alpha_{e4i} \times D_i, \quad (33)$$

де α_{e4i} – вагові коефіцієнти показників, що визначаються дисциплінарною практикою, чисельні значення яких наведено у табл. 19;

D_i – кількість заохочень (стягнень) курсанта за певний період.

Таблиця 19

Чисельні значення вагових коефіцієнтів за показниками дисциплінарної практики

№ з/п	Найменування показників	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення показника
		умовні позначення	числові значення	
1.	Заохочення	α_{e41}	1	R_{e41}
2.	Стягнення	α_{e42}	- 1	R_{e42}

При цьому, при здійсненні курсантом грубого дисциплінарного проступку загальний рейтинг (оцінка) курсанта за певний період зменшується до нуля.

При отриманні курсантами однакових значень чисельних показників загального рейтингу, рейтинг буде вище у того курсанта, у якого вищий рейтинг з навчальної діяльності.

Приклад розрахунку експрес-рейтингу освітньої діяльності курсанта за тиждень, наведений в табл.20.

Таблиця 20

Приклад розрахунку експрес-рейтингу освітньої діяльності курсанта за тиждень

№ з/п	Показники рейтингування	Ваговий коефіцієнт	Отримані оцінки	Загальний бал
1	2	3	4	5
1	Навчальна діяльність			
1.1	Поточні оцінки за вивчення навчальних дисциплін	0,45	3, 4, 2	$0,45 \times (3+4) - 2 = 1,15$
1.2	Оцінка за виконання індивідуальних навчальних завдань (реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні, курсові роботи)	0,2	5	$0,2 \times 5 = 1$
1.3	Оцінки за тренажі (стройовий, ЗЗМУ, на ОВТ)	0,05	3, 3, 4	$0,05 \times (3+3+4) = 0,5$
1.4	Оцінка за навчальну практику (військове стажування)	0,1	—	—
1.5	Оцінка виконання плану підготовки кваліфікаційної роботи (бакалавра, магістра)	0,1	50% (за планом 60%)	$0,1 \times 0 = 0$

1	2	3	4	5
1.6	Оцінка за самостійну роботу	0,1	виконано	$0,1 \times 1 = 0,1$
Загальна сума балів				2,75
2	Наукова та науково-технічна діяльність			
2.1	Доповідь на конференції воєнно-наукового товариства курсантів	0,05	2	$0,05 \times 2 = 0,1$
2.2	Наукова стаття, що опублікована	0,1	—	—
2.3	Участь у виконанні НДР	0,1	—	—
2.4	Наукова робота, що представлена на конкурс (експериментальна установка або макет, представлений на виставці)	0,25	1	$0,25 \times 1 = 0,25$
2.5	Винагорода, отримана на науковому конкурсі	0,3	—	—
2.6	Заявка на передбачуваний винахід (раціоналізаторську пропозицію)	0,2	—	—
Загальна сума балів				0,35
3	Виконання елементів розпорядку дня			
3.1	Ранковий підйом (відбій)	0,1	гірший	$0,1 \times (-1) = -0,1$
3.2	Виконання ранкової фізичної зарядки	0,2	не відмічався	$0,2 \times 0 = 0$
3.3	Зовнішній вигляд і стройова підтягнутість	0,2	кращий	$0,2 \times 1 = 0,2$
3.4	Дисципліна строю	0,1	гірший	$0,1 \times (-1) = -0,1$
3.5	Несення служби у добовому наряді	0,3	не відмічався	$0,3 \times 0 = 0$
3.6	Виконання робіт під час господарського дня	0,1	гірший	$0,1 \times (-1) = -0,1$
Загальна сума балів				- 0,1
4	Дисциплінарна практика			
4.1	Заохочення	1	0	$1 \times 0 = 0$
4.2	Стягнення	- 1	1	$(-1) \times 1 = -1$
Загальна сума балів				- 1
Загальна кількість балів за тиждень				$0,4 \times 2,75 + 0,3 \times 0,35 + 0,1 \times (-0,1) + 0,2 \times (-1) = 0,995$

Опис та інтерпретація показників особистісних якостей курсанта, за якими здійснюється його оцінювання та рейтингування

1. Морально-етичні якості.

Під мораллю розуміють систему існуючих в суспільстві норм, правил і вимог, які висуваються до особистості в різних сферах життя і діяльності, включаючи й військову сферу.

Моральність людини – це сукупність свідомих навичок та звичок, які пов'язані з дотриманням і виконанням цих норм, правил і вимог.

Головними морально-етичними якостями курсанта прийнято вважати такі: дотримання військових традицій; гуманність; дотримання етичних норм; чесність і принциповість.

1.1. Дотримання військових традицій.

Термін «традиція» тотожний терміну «передача». Військовослужбовці передають один одному досвід, пам'ять про моральні цінності, добрі вчинки, відвагу, мужність тощо.

До військових традицій належать: гордість за приналежність до Збройних Сил України, вірність Військовій присязі, Бойовому прапору і військовому обов'язку, готовність допомогти товаришу, а також моральні, професійні, спортивні традиції, свята, ритуали, звички.

1.2. Гуманність.

Гуманність – система відношення особистості до соціальних об'єктів (людини, групи людей), яка характеризується переживаннями, співчуттям, радіщами за інших і реалізується в спілкуванні та діяльності як вияв сприяння, співучасті та допомоги.

1.3. Дотримання етичних норм.

Етичні норми визначаються загальнолюдськими цінностями.

Етичні норми – сукупність правил поведінки, що стосується взаємовідносин між людьми, які передбачають створення атмосфери довіри, взаємоповаги та толерантності у військовому колективі.

1.4. Чесність.

Чесність – моральна якість, яка включає в себе правдивість, щирість перед іншими і собою стосовно мотивів, якими керується людина.

1.5. Принциповість.

Принциповість – моральна якість, яка означає вірність ідеям, переконанням, цінностям і послідовну реалізацію їх у практичній діяльності.

2. Індивідуально-психологічні якості.

Індивідуально-психологічні якості військовослужбовця виявляються через погляди, взаємостосунки, поведінку в різних умовах, службову та громадську діяльність.

Індивідуально-психологічними якостями та формами їх прояву є: творче мислення; здатність до самоорганізації; лідерські якості; авторитетність; наполегливість; комунікабельність; самоконтроль у повсякденній діяльності; мотивація на військову справу.

2.1. Творче мислення.

Творче мислення – один із видів мислення, що характеризується створенням нових матеріальних та інтелектуальних цінностей.

Людина, яка володіє творчим мисленням має такі інтелектуальні особливості: здатність до бачення проблеми; оригінальність мислення (здібність дивитися на предмет дослідження нестандартно); легкість оцінювання проблеми (здатність до швидкого та вільного переключення розумового процесу у зворотному напрямку); гнучкість мислення; легкість генерування ідей; критичність мислення.

2.2. Здатність до самоорганізації.

Здатність до самоорганізації – спроможність людини об'єктивно оцінювати власні вчинки, моральні якості, переконання, мотиви та приймати відповідні дії щодо їх коригування. Вона формується в процесі виховання, внаслідок свідомого засвоєння нею суспільно значимих моральних принципів. Завдяки цій здатності людина отримує можливість в значній мірі спрямовувати і контролювати свої дії.

2.3. Лідерські якості.

Лідерські якості визначають переважний вплив особистості на інших осіб.

Лідер – це член колективу, за яким визнається право приймати рішення у відповідальних ситуаціях, найбільш авторитетна особистість, яка відіграє головну роль в організації сумісної діяльності та регулюванні взаємовідносин у колективі.

2.4. Авторитетність.

Авторитетність – визнання за особистістю права приймати відповідальні рішення в умовах сумісної діяльності.

2.5. Наполегливість.

Наполегливість – волюва риса, що полягає в здатності тривало, не знижуючи активності, домагатися поставленої мети, незважаючи на труднощі та перешкоди.

2.6. Комунікабельність.

Комунікабельність – риса особистості, що характеризується здатністю до спілкування з людьми, товариськість.

2.7. Самоконтроль у повсякденній діяльності.

Самоконтроль у повсякденній діяльності – якість військовослужбовця, яка характеризує його здібність до постійного та раціонального аналізу, оцінки та корекції своєї діяльності. Вона є одним з важливих показників розвитку волевих якостей військовослужбовця і суттєво впливає на результативність його професійної діяльності.

2.8. Мотивація на військову справу.

Мотивація на військову справу – якість військовослужбовця, яка складається з усвідомлення мотивів, дій та інтересів, що спонукають його до служби в Збройних Силах України.

2. Дисциплінованість.

Військова дисципліна у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України визначається як суворе і точне дотримання усіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених законодавством України та військовими Статутами.

Військова дисципліна ґрунтується на усвідомленні кожним військовослужбовцем військового обов'язку та особистої відповідальності за захист народу України, його свободи й незалежності.

Дисциплінованість особистості – уміння, навички і звички управляти своєю поведінкою в різних умовах згідно з вимогами Військової присяги та військових Статутів Збройних Сил України.

Дисциплінованість проявляється через наступні показники: відповідальність та виконавча дисципліна; виконання службових обов'язків; зовнішній вигляд та стройова підтягнутість.

3.1. Відповідальність та виконавча дисципліна.

Відповідальність та виконавча дисципліна – особистісні якості військовослужбовця, що характеризують його спроможність до чіткого контролю за власною діяльністю відповідно до вимог керівних документів, своєчасного виконання поставлених завдань.

3.2. Виконання службових обов'язків.

Виконання службових обов'язків – особистісна якість військово-службовця, що характеризується повним та чітким виконанням ним службових, які визначені Статутами Збройних Сил України, а також відповідними положеннями, порадами, інструкціями, посібниками, тощо.

3.3. Зовнішній вигляд та стройова підтягнутість.

Зовнішній вигляд та стройова підтягнутість – особистісні якості військовослужбовця, що характеризується чітким виконанням положень та вимог стрійового Статуту Збройних Сил України та інших відповідних керівних документів.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

Методика рейтингового самооцінювання результатів діяльності науково-педагогічного працівника

Кожен з науково-педагогічних працівників, окрім оцінювання рівня його професійної діяльності керівництвом Інституту, факультету, колегами та здобувачами вищої освіти, має здійснювати самооцінювання за певними показниками.

Технологія самооцінювання передбачає проведення науково-педагогічним працівником визначених формалізованих процедур за відповідними показниками і коефіцієнтами з таких розділів: формальний науково-педагогічний статус; навчальна діяльність; методична діяльність; наукова та науково-технічна діяльність, які у вигляді табличних даних подаються до ПМК, кафедри. Три останні розділи є пріоритетними у рейтинговому самооцінюванні і обчислюються за формулою Б.1 відповідно до показників Таблиці Б.1. Варіант подібного оцінювання представлено далі.

$$R_c = \sum_{i=1}^4 \alpha_i R_i, \quad (\text{Б.1})$$

де: R_c – результат самооцінювання;

α_i – i -ий ваговий коефіцієнт значимості кожної із складових самооцінювання;

R_i – i -та складова самооцінювання.

Таблиця Б.1

Основні види діяльності науково-педагогічного працівника
та їх вагові коефіцієнти (варіант)

№ з/п	Найменування видів діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення складових самооці- нювання
		умовні позначення	числові значення	
1.	Навчальна діяльність	α_1	0,50	R_1
2.	Методична діяльність	α_2	0,30	R_2
3.	Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність	α_3	0,15	R_3
4.	Організаційна діяльність	α_4	0,05	R_4
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Вагові коефіцієнти складових кожного з видів діяльності визначаються методом експертних оцінок на кафедрі (центрі), факультетах, в Інституті і можуть різнитися з чисельними показниками, наведеними в Таблиці Б.1. Вони

застосовуються науково-педагогічними працівниками кафедри у ході самооцінювання за основними складовими освітнього процесу.

1. Складова самооцінювання НПП з навчальної діяльності – R_1 , як повнота виконання викладачем навчального навантаження – визначається за показниками наведеними в таблиці Б.2

Таблиця Б.2

Складова самооцінювання НПП з навчальної діяльності – R_1 , як повнота виконання викладачем навчального навантаження

№ з/п	Показники	Коефіцієнт и вагомості
Інтегральний показник рейтингу НПП з навчальної діяльності		1,0
1	Проведення навчальних занять за розкладом (з визначенням окремих видів навчальних занять)	Визначаються у ВВНЗ методом проведення експертного оцінювання
2	Керівництво навчальною практикою та військовим стажуванням курсантів (студентів)	
3	Керівництво курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними (магістерськими) роботами, виконанням індивідуальних навчальних планів курсантами (студентами)	
4	Проведення контрольних навчальних заходів	
5.	Інші показники	

Кожний із зазначених в таблиці показників має бути диференційований на кафедрі до рівня критеріїв які можуть бути оцінено кожним НПП. Наприклад – проведення контрольних навчальних заходів:

екзамени;
заліки;
захист курсових, дипломних робіт (проектів); кваліфікаційних (магістерських) робіт;
випускні экзамени;
вступні випробування тощо.

Складова самооцінювання НПП з навчальної діяльності – R_1 , як рівень повноти виконання навчального навантаження – обчислюється у % по відношенню до показників навчального навантаження, що значаться в індивідуальному плані викладача на поточний рік.

2. Складова самооцінювання НПП з методичної діяльності – R_2 , як рівень розроблення навчально-методичних матеріалів – визначається за показниками наведеними в таблиці Б.3

Таблиця Б.3

Складова самооцінювання НПП з методичної діяльності – R₂, як рівень розроблення навчально-методичних матеріалів

№ з/п	Показник	Коефіцієнти вагомості
	Інтегральний показник рейтингу НПП з методичної діяльності	1,0
1.	Підготовка матеріалів щодо ліцензування спеціальності (освітньої програми)	Визначаються методом проведення експертного оцінювання
2.	Підготовка навчально-методичних видань (у календарному році, що завершився)	
3.	Розроблення складових професійного стандарту вищої освіти	
4.	Розроблення (коригування, перероблення) документів планування з навчальних дисциплін, з удосконалення змісту навчальних дисциплін, документації для проведення навчальних занять та проведення контрольних навчальних заходів тощо	

Кожний із зазначених в таблиці показників має бути диференційований на кафедрі (факультеті, Інституті) до рівня критеріїв які можуть бути оцінено кожним науково-педагогічним працівником.

Наприклад – підготовка навчально-методичних видань:
 видання підручника для Інституту;
 видання навчального посібника для Інституту;
 видання навчального посібника за рекомендацією Вченої ради Інституту;
 перемога на конкурсі навчальної літератури;
 розміщення підручника, навчального посібника в електронному репозитарії Інституту;
 розміщення на сайті Інституту або на сайті Університету електронного підручника, навчального посібника, курсу лекцій;
 підготовка комплекту матеріалів для дистанційного навчання.

Складова самооцінювання НПП з методичної діяльності – R₂, як рівень розроблення навчально-методичних матеріалів – обчислюється у % по відношенню до переліку навчально-методичних матеріалів, що мають бути підготовлені відповідно до індивідуального плану науково-педагогічного працівника на поточний рік.

3. Складова самооцінювання науково-педагогічних працівників з наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності – R₃, як рівень виконання відповідних завдань – визначається за показниками наведеними в таблиці Б.4

Складова самооцінювання науково-педагогічних працівників з наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності – R₃, як рівень виконання відповідних завдань

№ з/п	Показники	Коефіцієнти вагомості
	Інтегральний показник рейтингу НПП з наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності	1,0
1.	Робота у спеціалізованій ученій раді (голова, заступник голови ради, вчений секретар, член ради)	Визначаються методом проведення експертного оцінювання
2.	Результати наукових досліджень: наявність звітних матеріалів за підсумками проведених наукових досліджень; опублікування наукових праць; участь у наукових конференціях та семінарах; винахідницька та раціоналізаторська робота; проведення наукової та науково-технічної експертизи тощо.	
3.	Результати підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів (представлено до спеціалізованих вчених рад докторських дисертацій докторантами, здобувачами (кандидатських дисертацій ад'юнктами, здобувачами), у яких НПП є науковим керівником, у встановлені строки	
4.	Результати винахідницької та раціоналізаторської роботи (подано заявок на патентування винаходів; отримано позитивних рішень на патентування винаходів; прийнято раціоналізаторських пропозицій)	
5.	Створення на кафедрі елементів навчальної матеріально-технічної бази тощо	

Кожний із зазначених в таблиці показників має бути диференційований на кафедрі (факультеті, Інституті) до рівня критеріїв які можуть бути оцінено кожним науково-педагогічним працівником. Наприклад – створення на кафедрі елементів навчальної матеріально-технічної бази:

спеціалізованої аудиторії для проведення занять з навчальної дисципліни;

тренажерно-імітаційні пристрої;

пристрої для фізичних демонстрацій на заняттях з навчальної дисципліни;

пристрої на базі персональних електронних обчислювальних машин (ПЕОМ) для підвищення наочності викладання з навчальної дисципліни;

навчальні відеофільми з навчальної дисципліни

нової лабораторної установки (модернізовано лабораторну установку) з навчальної дисципліни тощо.

Складова самооцінювання науково-педагогічних працівників з наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності – R_3 , як рівень виконання відповідних завдань – обчислюється у % по відношенню до переліку завдань, що мають бути підготовлені відповідно до індивідуального плану викладача на поточний рік.

4. Складова самооцінювання НПП з організаційної діяльності – R_4 , як рівень виконання відповідних завдань – визначається за показниками наведеними в таблиці Б.5

Таблиця Б.5

Складова самооцінювання науково-педагогічних працівників з організаційної діяльності – R_4 , як рівень виконання відповідних завдань

№ з/п	Показники	Коефіцієнти вагомості
Інтегральний показник рейтингу науково-педагогічних працівників з організаційної діяльності		1,0
1.	Виконання обов'язків куратора групи	Визначаються методом проведення експертного оцінювання
2.	Робота в якості голови, заступника голови організаційного (наукового) комітету міжнародної або всеукраїнської конференції чи олімпіади	
3.	Робота в якості головного редактора/заступника головного редактора наукового журналу або вісника Університету	
4.	Результати керівництва науковими гуртками військово-наукового товариства слухачів (ВНТС)	
5.	Інші показники	
6.	Інші показники	

Кожний із зазначених в таблиці показників має бути диференційований на кафедрі (факультеті, Інституті) до рівня критеріїв які можуть бути оцінено кожним науково-педагогічним працівником.

Наприклад – результати керівництва науковими гуртками військово-наукового товариства курсантів:

доповідь курсанта на наукових конференціях ВНТС;

заявка курсанта на винахід;

заявка курсанта на раціоналізаторську пропозицію;

диплом, медаль, грамота, отримані курсантом на конкурсі;

експериментальна установка або макети, представлені курсантом на конкурсах і виставках;

наукова стаття, опублікована курсантом;

наукова робота, представлена курсантом на конкурс.

Результати самооцінювання науково-педагогічного працівника щорічно надаються ним до розгляду кафедрою, розглядаються на засіданні кафедри та затверджуються відкритим голосуванням простою більшістю голосів всіх присутніх, за умови участі в голосуванні не менше двох третин особового складу. Результати голосування заносяться до протоколу. У протоколі фіксуються також пропозиції та висновки щодо вдосконалення професійної діяльності науково-педагогічного працівника у цілому, а також – необхідності тієї чи іншої дії відносно коригування окремого напрямку професійної діяльності.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

**Інструкція з визначення інтегрального показника якості – K_{Σ}
навчального заняття, проведеного науково-педагогічним працівником
“викладач очима курсанта (студента)”**

Інтегральний показник якості проведеного науково-педагогічним працівником навчального заняття (викладач очима курсанта (студента)) визначається за результатами заповнення експрес-опитувальника (Таблиця В.1). Опитувальник заповнюється курсантами (студентами) навчальної групи (навчальних груп) по завершенні навчального заняття у той самий день під час самостійної підготовки. Керівництво заповненням опитувальника покладається на відповідним чином підготовленого представника кафедри, навчального відділу, іншої призначеної особи. Підрахунок результатів опитування проводиться після збору усіх опитувальників у відповідному структурному підрозділі за представленим нижче алгоритмом.

В основу підрахунку покладено результати опитування, що позначені курсантами (студентами) на подрібненій (масштаб 0,25 бали) оцінній п'ятибальній шкалі опитувальника відповідною вертикальною рисою (див. Таблицю В.1).

Далі, результати оцінювання, що проставлені у кожному заповненому опитувальнику по кожному з критеріїв K_i (де i – № № критеріїв, у даному випадку – від № 1.1 до № 4.6), співвідносяться з балом “5” – еталонним проявом будь-якого критерію за формулою:

$$K_{ij} = \frac{P_{ij}}{P_j^{em}}, \quad (B.1)$$

де: K_{ij} – відносний показник прояву i -го критерію за результатами опитування j -го курсанта (студента);

P_{ij} – абсолютний показник прояву i -го критерію, що проставлений в опитувальнику j -м курсантом (студентом) – від балу “2” до балу “5”;

P_i^{em} – еталонний показник прояву i -го критерію – (бал “5”).

Дана процедура призначена для переходу від абсолютних (бальних) показників до відносних. При цьому, прояв критерію, оцінений балом “2” прирівнюється до “0”. Наприклад, якщо критерій № 3.7 (див. Таблиця В.1) –

“Демонстрація культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання” оцінено на шкалі у 3,5 бали, то відносний показник $K_{3.7} = 3,5 : 5 = 0,7$. А якщо, припустимо, критерій № 1.4 – “Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку ” оцінено у 2,0 бали, то – $K_{1.4} = 0 : 5 = 0$. Аналогічно визначається прояв у ході занять усіх інших критеріїв.

Далі, підраховується K_{icp} – середньоарифметичне значення відносних показників K_{ij} за кожним з критеріїв, що оцінені j -м курсантом (студентом) у навчальній групі (групах) за формулою:

$$K_{icp} = \frac{\sum_{j=1}^n K_{ij}}{n}, \quad (B.2)$$

де K_{icp} – усереднений відносний показник прояву i -го критерію в навчальній групі;

K_{ij} – відносний показник прояву i -го критерію за опитуванням j -го курсанта (студента);

$\sum_{j=1}^n K_{ij}$ – сума відносних показників прояву i -го критерію за опитуванням j -го курсанта (студента);

n – кількість слухачів в навчальній групі (групах), що заповнювали опитувальник.

Оскільки в основу інтегрального показника – K_{Σ} якості навчального заняття покладено підрахунок прояву окремих критеріїв у кожній з груп критеріїв, то необхідно визначити усереднений відносний показник прояву i -х критеріїв у m -й групі критеріїв.

$$K_{icp.gp} = \frac{\sum_{i=1}^n K_{icp}}{n} \quad (B.3)$$

де: $K_{icp.gp}$ – усереднений відносний показник прояву i -х критеріїв у m -й групі критеріїв;

m – кількість критеріїв K_{icp} у m -й групі критеріїв.

Критерії, що представлено в опитувальнику пов'язані один з одним і являють собою цілісну ієрархічну структуру, що розміщено на трьох рівнях: “0”; “1”; “2” (див. Таблицю В.2). На нульовому рівні – інтегральний показник якості проведеного навчального заняття – K_{Σ} ; на першому рівні – чотири групові критерії (№№ 1; 2; 3; 4), що утворюють відповідну групу з пов'язаних з ними критеріїв другого рівня; на другому рівні – критерії, що безпосередньо оцінюються слухачами за результатами проведеного науково-педагогічним працівником навчального заняття (№ № 1.1, 1.2, 1.3... 4.6).

Значущість наведених критеріїв, з точки зору їх впливу на інтегральний показник якості навчального заняття, є різною, тому кожному з них призначається відповідний коефіцієнт вагомості з урахуванням виду занять. Коефіцієнти вагомості доцільно призначати методом експертних оцінок, що знайшов своє практичне використання в педагогічній кваліметрії. У даному випадку цілком коректно застосовувати спрощений алгоритм експертизи, що передбачає низку послідовних кроків, а саме:

підбір експертної групи – це, як правило, залучення 5–7 досвідчених науково-педагогічних працівників – експертів, з числа яких обирається ведучий експертного опитування;

роздача кожному з експертів необхідних для опитування матеріалів (у даному випадку – Ієрархічної структури системи критеріїв з оцінювання якості проведеного викладачем навчального заняття (Таблиця В.2); та Індивідуальної анкети для внесення експертом відповідних коефіцієнтів вагомості (Таблиця В.3);

ознайомлення ведучим членів експертної групи з порядком призначення коефіцієнтів вагомості;

безпосереднє внесення (в автономному режимі) кожним з експертів призначених ним коефіцієнтів вагомості в анкету ;

збір розданих експертам матеріалів і підбиття ведучим підсумків експертного опитування.

Порядок призначення коефіцієнтів вагомості доводиться до експертів ведучим експертного опитування, при цьому наголошується на таке:

Коефіцієнт вагомості M_{Σ} інтегрального показника якості навчального заняття – K_{Σ} ; дорівнює “1” або 100 %. Експерту потрібно розподілити ці 100 % між груповими критеріями, призначивши кожному з них відповідну частку від 100 % з урахуванням їх ваги у межах коефіцієнта вагомості M_{Σ} і внести призначені дані в Індивідуальну анкету (приклад – Таблиця В.3). У таблиці В.3 сума коефіцієнтів вагомості у кожному стовпчику дорівнює 100 %. Дані з індивідуальних анкет за результатами опитування п експертів вносяться ведучим експертного опитування в узагальнену анкету для підрахунку усереднених коефіцієнтів вагомості M_{jcp} у % та у відносних показниках (Таблиця В.4).

M_{jcp} визначається за формулою В.4.

$$M_{jcp} = \frac{\sum_{i=1}^n M_i}{n} \quad (B.4)$$

M_{jcp} – усереднений коефіцієнт вагомості j-го критерію;

де: $\sum_{i=1}^n M_i$ – сумарний показник коефіцієнта вагомості j-го критерію n – експертів;

n – кількість експертів.

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАЛЬНИК

з оцінювання здобувачами вищої військової освіти якості проведеного науково-педагогічним працівником навчального заняття
(на прикладі групового заняття)

Товариші курсанти (студенти), просимо Вас висловити власну думку щодо якості проведеного викладачем навчального заняття шляхом оцінювання кожного з критеріїв представленої таблиці, використовуючи наведену чотирьохбальну оцінну шкалу. Вам потрібно у стовпчику “Результат оцінювання (Р, бали)” поставити вертикальну риску у будь-якому місці подрібненої оцінної шкали (від балу “2” до балу “5”, масштаб – 0,25 бала), що відповідає Вашому сприйняттю прояву кожного з представлених критеріїв у ході заняття. При цьому, бал “5” – це еталон прояву критерію (найвищий показник, що тільки можна собі уявити), бал “2” – найнижчий його прояв. Решта – відповідно. Своє прізвище зазначити не обов’язково.

Назва навчальної дисципліни (вписати _____)

Вид заняття: лекція, групове, практичне, семінарське заняття тощо (підкреслити або вписати _____)

Час проведення занять (підкреслити): 1) перша пара; 2) друга пара; 3) третя пара; 4) четверта пара.

Таблица В.1

Експрес - опитувальник

№ з/п	Показники та критерії оцінювання якості проведеного навчального заняття (К)	Результат оцінювання (Р, бали)
1. Організація заняття:		
1.1	Своєчасність початку, закінчення заняття, дотримання часу, відведеного на перерву	2 3 4 5
1.2	Оптимальність витрат навчального часу на організаційні заходи (прийом рапорту, перевірка присутності курсантів на занятті тощо)	2 3 4 5
1.3	Підтримання дисципліни в ході заняття, уникнення надмірного адміністрування	2 3 4 5
1.4	Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку	2 3 4 5
2. Прояв морально-етичних якостей викладача у ході заняття:		
2.1	Дотримання норм викладацької етики: гідна манера поведінки, охайність зовнішнього вигляду	2 3 4 5
2.2	Поважне й уважне ставлення викладача як до окремого курсанта (студента), так і до колективу навчальної групи в цілому, без будь-яких упереджень	2 3 4 5
2.3	Педагогічний такт викладача: почуття міри, витримка та врівноваженість	2 3 4 5
2.4	Адекватна вимогливість викладача до курсантів (студентів) під час заняття, рівне ставлення до них, принциповість, об'єктивність	2 3 4 5
2.5	Прояв викладачем толерантності, терпимості до інших поглядів	2 3 4 5
2.6	Прояв викладачем у ході занять національної свідомості, патріотизму, їх органічне поєднання із	2 3 4 5

№ з/п	Показники та критерії оцінювання якості проведеного навчального заняття (К)	Результат оцінювання (Р, бали)
	змістом навчання	
3. Прояв дидактичної компетентності викладача у ході заняття :		
3.1	Визначення цілей заняття, розкриття викладачем значимості змісту заняття для подальшої професійної діяльності курсанта (студента) у військах (силах)	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.2	Вільне володіння викладачем матеріалом навчальної дисципліни, конкретного заняття, наявність високих професійних знань, демонстрація загальної ерудиції	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.3	Уміння викладача доступно, зрозуміло викладати матеріал, роз'яснювати складні моменти, наводити доречні приклади, виділяти головне, зберігати логічну послідовність викладання, уміння переконувати	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.4	Уміння викладача підтримувати зацікавленість аудиторії в пізнавальній діяльності, створювати проблемні ситуації під час заняття, спонукати до дискусії	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.5	Забезпечення викладачем зв'язку навчального матеріалу із сучасними досягненнями науки, військової справи	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.6	Створення викладачем мотиваційної основи (поштовху) для самостійного поглибленого вивчення навчального матеріалу заняття, навчальної дисципліни, спонукання до творчості та ініціативи	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.7	Демонстрація викладачем культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
3.8	Уміння викладача зняти напруження і втому аудиторії, почуття гумору	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4. Відчуття курсантом (студентом) внеску від проведеного навчального заняття у формування особистого військового професіоналізму, загальної ерудиції :		
4.1	Отримані на занятті знання розширили мій загальний кругозір	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4.2	Я зрозумів сутність викладеного на занятті навчального матеріалу	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4.3	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах мирного часу	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4.4	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах воєнного часу	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4.5	За результатами проведеного заняття я усвідомив потребу щодо самовдосконалення, саморозвитку в контексті піднятих у ході заняття проблем	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++
4.6	Загальна логіка, системність і методичні прийоми, що застосовані викладачем у ході заняття, є прикладом для наслідування у подальшій моїй професійній діяльності	2 3 4 5 ++++ ++++ ++++

Ієрархічна структура системи критеріїв з оцінювання якості проведеного викладачем навчального заняття (на прикладі групового заняття)

Рівні системи критеріїв			№№ критеріїв
0-й рівень Інтегральний показник	1-й рівень – Групові критерії	2-й рівень – Критерії, що підлягають безпосередньому оцінюванню курсантами (студентами) якості проведеного викладачем навчального заняття (на прикладі групового заняття)	
1.Організація проведення заняття		Своєчасність початку, закінчення заняття, дотримання часу, відведеного на перерву	1.1
		Оптимальність витрат навчального часу на організаційні заходи (прийом рапорту, перевірка присутності курсантів (студентів) на занятті)	1.2
		Підтримання дисципліни в ході заняття	1.3
		Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку	1.4
2.Прояв морально-етичних якостей викладача у ході заняття		Дотримання норм викладацької етики: гідна манера поведінки, охайність зовнішнього вигляду	2.1
		Поважне й уважне ставлення викладача як до окремого курсанта (студента) , так і до колективу навчальної групи в цілому, без будь-яких упереджень	2.2
		Педагогічний такт викладача: почуття міри, витримка та врівноваженість	2.3
		Адекватна вимогливість викладача до курсантів (студентів) під час заняття, рівне ставлення до них, принциповість, об'єктивність	2.4
		Прояв толерантності, терпимості до інших поглядів	2.5
		Прояв викладачем у ході занять національної свідомості, патріотизму, їх органічне поєднання із змістом навчання	2.6
3.Прояв дидактичної компетентності викладача у ході заняття		Визначення цілей заняття, розкриття викладачем значимості змісту заняття для подальшої професійної діяльності курсанта (студента) у військах (силах)	3.1
		Вільне володіння викладачем матеріалом навчальної дисципліни, конкретного заняття, наявність високих професійних знань, демонстрація загальної ерудиції	3.2
		Уміння викладача зберігати логічну послідовність викладання, доступно доносити матеріал, роз'яснювати складні моменти, наводити доречні приклади, виділяти головне	3.3
		Уміння викладача підтримувати зацікавленість	3.4

	аудиторії в пізнавальній діяльності, створювати проблемні ситуації під час заняття, спонукати до дискусії	
	Забезпечення викладачем зв'язку матеріалу навчального заняття із сучасними досягненнями науки, військової справи	3.5
	Створення викладачем мотиваційної основи для самостійного поглибленого вивчення навчального матеріалу заняття, навчальної дисципліни, спонукання до творчості та ініціативи	3.6
	Демонстрація викладачем культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання	3.7
	Уміння викладача зняти напруження і втому аудиторії, почуття гумору	3.8
4.Внесок проведеного навчального заняття у формування військового професіоналізму, загальної ерудиції	Отримані на занятті знання розширили мій загальний кругозір	4.1
	Я зрозумів сутність викладеного на занятті навчального матеріалу	4.2
	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах мирного часу	4.3
	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах воєнного часу	4.4
	За результатами проведеного заняття я усвідомив потребу щодо самовдосконалення, саморозвитку в контексті піднятих у ході заняття проблем	4.5
	Загальна логіка, системність і методичні прийоми, що застосовані викладачем у ході заняття, є прикладом для наслідування у подальшій моїй професійній діяльності	4.6

Таблиця В.3

Індивідуальна анкета для призначення експертом коефіцієнтів вагомості
(варіант)

№ № групових критеріїв (K_i)	Коефіцієнти вагомості M_j групових критеріїв K_i , що призначені експертом, у % (від 100%)
1	10 %
2	15 %
3	25 %
4	50 %
Σ	100 %

Таблиця В.4

Анкета для підрахунку усереднених коефіцієнтів вагомості M_j ср. групових критеріїв K_i за результатами опитування п експертів (варіант)

№ № групових критеріїв (K_i)	Коефіцієнти вагомості M_j для критеріїв K_i гр., %, що призначені експертами №:					Усереднені коефіцієнти вагомості M_j ср. гр групових критеріїв K_i гр.	
	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	У %	У відносних показниках
1	15 %	10%	10%	15%	10%	12 %	0,12
2	15%	10%	15%	20%	10%	14 %	0,14
3	20%	20%	30%	20%	30%	24 %	0,24
4	50%	60%	45%	45%	50%	50 %	0,5
$\sum (K_i)$	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	1,0

$$K_{\sum i} = K_{i_{cp.гр}} \cdot M_{j_{cp}}, \quad (B.5)$$

де: $K_{\sum i}$ – частковий показник якості проведеного заняття у m-й групі критеріїв;

$K_{i_{cp.гр}}$ – усереднений груповий показник прояву i-х критеріїв у m-й групі критеріїв;

$M_{j_{cp}}$ – усереднений відносний коефіцієнт вагомості прояву i-х критеріїв у m-й групі критеріїв;

$$K_{\Sigma} = \frac{\sum_{i=1}^n K_{\sum i}}{m}, \quad (B.6)$$

де: K_{Σ} – інтегральний показник якості проведеного заняття

$\sum_{i=1}^n K_{\sum i}$ – усереднений відносний показник прояву i-х критеріїв у m-й групі

m – кількість груп критеріїв у системі критеріїв

Таблиця В.5

Підрахунок інтегрального показника якості навчального заняття (варіант)

№№ розділів	№№ та зміст критеріїв	K_i^{cp}	$K_i^{cp,ap}$	M_j^{cp} гр	$K_{\Sigma i}$
1.Організація заняття	1.1. Своєчасність початку, закінчення заняття, дотримання часу, відведеного на перерву	1,0	0,6	0,12	$K_{\Sigma 1} = 0,072$
	1.2. Оптимальність витрат навчального часу на організаційні заходи (прийом рапорту, перевірка присутності курсантів (студентів) на занятті)	0,5			
	1.3. Підтримання дисципліни в ході заняття	0,9			
	1.4. Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку	0,0			
2.Прояв морально-етичних якостей викладача у ході заняття	2.1.Дотримання норм викладацької етики: гідна манера поведінки, охайність зовнішнього вигляду	1,0	0,8	0,14	$K_{\Sigma 2} = 0,11$
	2.2.Поважне й уважне ставлення викладача як до окремого курсанта (студента), так і до колективу навчальної групи в цілому, без будь-яких упереджень	0,6			
	2.3.Педагогічний такт викладача: почуття міри, витримка та врівноваженість	1,0			
	2.4.Адекватна вимогливість викладача до курсантів (студентів) під час заняття, рівне ставлення до них, принципівість, об'єктивність	0,8			
	2.5.Прояв толерантності, терпимості до інших поглядів	0,6			
	2.6.Прояв викладачем у ході занять національної свідомості, патріотизму, їх органічне поєднання із змістом навчання	0,8			
3.Прояв дидактичної компетентності викладача у ході заняття	3.1. Визначення цілей заняття, розкриття викладачем значимості змісту заняття для подальшої професійної діяльності курсанта (студента) у військах (силах)	0,7	0,76	0,24	$K_{\Sigma 3} = 0,18$
	3.2.Вільне володіння викладачем матеріалом навчальної дисципліни, конкретного заняття, наявність високих професійних знань, демонстрація загальної ерудиції	1,0			
	3.3.Уміння викладача зберігати логічну послідовність викладання, доступно доносити матеріал, роз'яснювати складні моменти, наводити доречні приклади, виділяти головне	0,9			

	3.4.Уміння викладача підтримувати зацікавленість аудиторії в пізнавальній діяльності, створювати проблемні ситуації під час заняття, спонукати до дискусії	0,9			
	3.5.Забезпечення викладачем зв'язку матеріалу навчального заняття із сучасними досягненнями науки, військової справи	0,			
	3.6.Створення викладачем мотиваційної основи для самостійного поглибленого вивчення навчального матеріалу заняття, навчальної дисципліни, спонукання до творчості та ініціативи	0,7			
	3.7.Демонстрація викладачем культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання	0,7			
	3.8.Уміння викладача зняти напруження і втому аудиторії, почуття гумору	0,6			
4.Внесок проведеного навчального заняття у формування військового професіоналізму, загальної ерудиції	4.1.Отримані на занятті знання розширили мій загальний кругозір	0,8	0,8	0,5	K_{Σ^4} $=0,40$
	4.2.Я зрозумів сутність викладеного на занятті навчального матеріалу	1,0			
	4.3.У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах мирного часу	0,9			
	4.4.У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах воєнного часу	0,5			
	4.5.За результатами проведеного заняття я усвідомив потребу щодо самовдосконалення, саморозвитку в контексті піднятих у ході заняття проблем	0,8			
	4.6.Загальна логіка, системність і методичні прийоми, що застосовані викладачем у ході заняття, є прикладом для наслідування у подальшій моїй професійній діяльності	0,8			
Інтегральний показник якості проведеного навчального заняття – K_{Σ}					0,762

У таблиці В.5 (варіант) інтегральний показник якості проведеного навчального заняття K_{Σ} склав 0,762 або 76,2%. Втрати становлять 33,8%. Аналіз отриманих результатів свідчить про таке:

Розділ 1 (таблиці В.5) – Організація заняття – втрати склали 40% ($K_{\text{ср.зр}} = 0,6$ або 60%)

У межах п. 1.2 Розділу 1 – “Оптимальність витрат навчального часу на організаційні заходи (прийом рапорту, перевірка присутності курсантів (студентів) на занятті)” – $K_{i,cr.} = 0,5$ або 50%) – втрати склали 50%, тобто надмірно багато часу було приділено організаційним заходам на шкоду навчальному часу.

У межах п. 1.4 Розділу 1 “Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку” – ($K_{i,cr.} = 0$ або 0%) – втрати склали 100%, тобто завдання на самостійну підготовку викладачем не ставилися.

Розділ 4 – Внесок проведеного навчального заняття у формування військового професіоналізму, загальної ерудиції – втрати склали 20%.

У межах п. 4.4 Розділу 4 – “В мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань, навичок, умінь в умовах воєнного часу” – ($K_{i,cr.} = 0,5$ або 50%) – втрати склали 50%, тобто викладач, на думку курсантів (студентів), не приділив достатньої уваги проблемі застосування здобутих знань в умовах воєнного часу.

Подібний аналіз дозволяє відслідковувати втрати, що мали місце в ході проведення викладачем навчальних занять. Отже, за результатами аналізу можна виокремлювати ті показники, за якими відбулися найбільші втрати щодо якості проведених занять, що націлює викладача на подальше удосконалення організації та методики освітнього процесу.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

**Оцінка якості проведених навчальних занять контролюючими особами
та колегами**
(на прикладі групового заняття)

АРКУШ КОНТРОЛЮ ГРУПОВОГО ЗАНЯТТЯ

“ ” _____ 20__ р.
(дата проведення групового заняття)

Той, хто контролює _____
(посада, прізвище ім'я та по батькові)

Той, кого контролюють _____
(посада, прізвище ім'я та по батькові)

Назва навчальної дисципліни _____

Час проведення за розкладом _____

Навчальна група _____

Аудиторія _____

№ з/п	Зміст контролю	Результати контролю (+/-)	Бали
1	2	3	4
<i>до початку заняття</i>			
1	Відповідність теми групового заняття та питань, що розглядаються, тематичному плану робочої програми навчальної дисципліни		3
2	Наявність та якість методичної розробки для проведення групового заняття та плану його проведення		5
<i>у ході заняття</i>			
3	Матеріально-технічне забезпечення групового заняття: - оснащення спеціалізованого класу зразками ОВТ, тренажерно-імітаційними пристроями, навчальними наочними посібниками та мультимедійними пристроями		10
4	Структура групового заняття: - вступна частина групового заняття; - розгляд кожного питання групового заняття пояснювально-лекційним методом з подальшим його обговоренням курсантами навчальної групи; - контроль якості засвоєння курсантами матеріалу (модульний контроль); - підбиття підсумків групового заняття; - видача завдання курсантам для самостійної роботи		3 5 5 3 3
5	Зміст групового заняття: - цільова настанова групового заняття, його контроль і місце в засвоєнні навчальної дисципліни; - змістовний і логічний зв'язок питань, що розглядаються, з темою та цільовою настановою групового заняття; - практична значущість питань, що розглядаються, для підготовки курсантів зі спеціалізації		4 4 4

1	2	3	4
6	Методичний рівень групового заняття: - раціональний розподіл навчального часу на викладання змісту кожного питання групового заняття, його обговорення навчальною групою і контроль якості засвоєння курсантами; - вміння логічно, систематично, послідовно й ясно викладати матеріал пояснювально-лекційним методом; - наочність викладення, використання демонстрацій і матеріально-технічного оснащення спеціалізованого класу; - використання методів індукції, аналізу та синтезу; - застосування методів активізації пізнавальної діяльності курсантів на груповому занятті; - змістовний і логічний зв'язок питань, що розглядаються, з теоретичними положеннями, вивченими на лекційних заняттях з навчальної дисципліни та інших навчальних дисциплін; - повнота й об'єктивність оцінювання роботи курсантів з виконання плану групового заняття		5 5 5 4 4 5 4
7	Виховна роль групового заняття		4
8	Виконання цільової настанови групового заняття		5
9	Мова, якою проводиться заняття		1
10	Стан військової і навчальної дисципліни курсантів: - доповідь чергового; - стан аудиторії; - зовнішній вигляд курсантів; - виконання ними вимог Статутів Збройних Сил України; - дисципліна на занятті		1 2 1 2 2

Результати контролю (висновки та рекомендації щодо впровадження позитивного досвіду групового заняття, усунення виявлених недоліків і вдосконалення змісту й методики проведення групового заняття):

Загальна оцінка за проведення заняття _____

Визначається сумою балів за кожне позитивно оцінене питання контролю, виходячи з критерію:

- більше 80 балів – оцінка “відмінно”;
- від 61 до 80 балів – оцінка “добре”;
- від 40 до 60 балів – оцінка “задовільно”;
- менше 40 балів – оцінка “незадовільно”.

Підпис того, хто контролює _____

Вжиті заходи на кафедрі за результатами контролю (заповнюється начальником кафедри): _____

Начальник кафедри _____

“___” _____ 20__ р.

З результатами контролю та вказівками ознайомлений:

_____ (посада) _____ (військове звання, підпис, прізвище, ініціали того, кого контролюють)

“___” _____ 20__ р.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

Методика визначення сумарного рейтингу діяльності кафедри

Сумарний рейтинг кафедри

Модель діяльності кафедри на першому рівні її декомпозиції наведена на рис. Д.1.

Згідно з моделлю діяльності сумарний рейтинг кафедри за результатами її діяльності у навчальному році визначається сумою:

$$R = \sum_{z=1}^5 \alpha_z R_z . \quad (\text{Д.1})$$

Зміст умовних позначень в (Д.1) розкритий у таблиці Д.1.

Рисунок Д.1 – Модель діяльності кафедри

Таблиця Д.1

Основні види діяльності кафедри
на першому рівні декомпозиції
та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Навчальна діяльність	α_1	0,40	R_1
2.	Методична діяльність	α_2	0,25	R_2
3.	Редакційно-видавнича діяльність	α_3	0,10	R_3
4.	Діяльність з удосконалення навчально-матеріальної бази кафедри	α_4	0,10	R_4
5.	Наукова та науково-технічна діяльність	α_5	0,15	R_5
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Частковий рейтинг кафедри з навчальної діяльності визначається сумою:

$$R_1 = \sum_3^4 \alpha_{1i} R_{1i} . \quad (Д.2)$$

Зміст умовних позначень в (Д.2) розкритий в таблиці 2.4.

1. Навчальна діяльність кафедри			
(Другий рівень декомпозиції моделі діяльності кафедри)			
1.1. Проведення навчальних занять за розкладом	1.2. Керівництво навчальною (військовою) практикою та військовим стажуванням курсантів (студентів)	1.3. Керівництво курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними (магістерськими) роботами, виконанням індивідуальних навчальних планів курсантами (студентами)	1.4. Проведення контрольних навчальних заходів
Рівень оцінок результатів навчальної діяльності кафедри			
1.1. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з проведення навчальних занять (за видами занять)	1.2. Оцінка обсягу роботи кафедри з керівництва навчальними (військовими) практиками та військовим стажуванням	1.3. Оцінка обсягу роботи кафедри з керівництва курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними (магістерськими) роботами, виконанням індивідуальних навчальних планів курсантами (студентами)	1.4. Оцінка обсягу роботи кафедри з проведення контрольних навчальних заходів

Рисунок Д.2 – Модель навчальної діяльності кафедри

1.4.9. Прийняття вступних випробувань (іспитів) до ВВНЗ
1.4.8. Прийняття комплексних екзаменів під час атестації здобувачів вищої освіти
1.4.7. Прийняття захисту магістерської роботи
1.4.6. Прийняття захисту кваліфікаційної роботи бакалавра
1.4.5. Прийняття захисту курсової роботи (проекту)
1.4.4. Модульний контроль з навчальної дисципліни
1.4.3. Залік з навчальної дисципліни
1.4.2. Диференційований залік з навчальної дисципліни
1.4.1. Екзамен з навчальної дисципліни
1.3.4. Індивідуальні навчальні плани курсантів
1.3.3. Магістерські роботи
1.3.2. Кваліфікаційні роботи бакалавра
1.3.1. Курсові роботи (проекти)
1.2.2. Військове стажування
1.2.1. Навчальна (військова) практика
1.1.10. Командно-штабне навчання
1.1.9. Тактичне (тактико-спеціальне) навчання
1.1.8. Тактичне (тактико-спеціальне) заняття
1.1.7. Індивідуальне навчальне заняття
1.1.6. Семінарське заняття
1.1.5. Практичне заняття
1.1.4. Лабораторне заняття
1.1.3. Групова вправа
1.1.2. Групове заняття
1.1.1. Лекція

Рисунок 2.2 – Модель навчальної діяльності кафедри

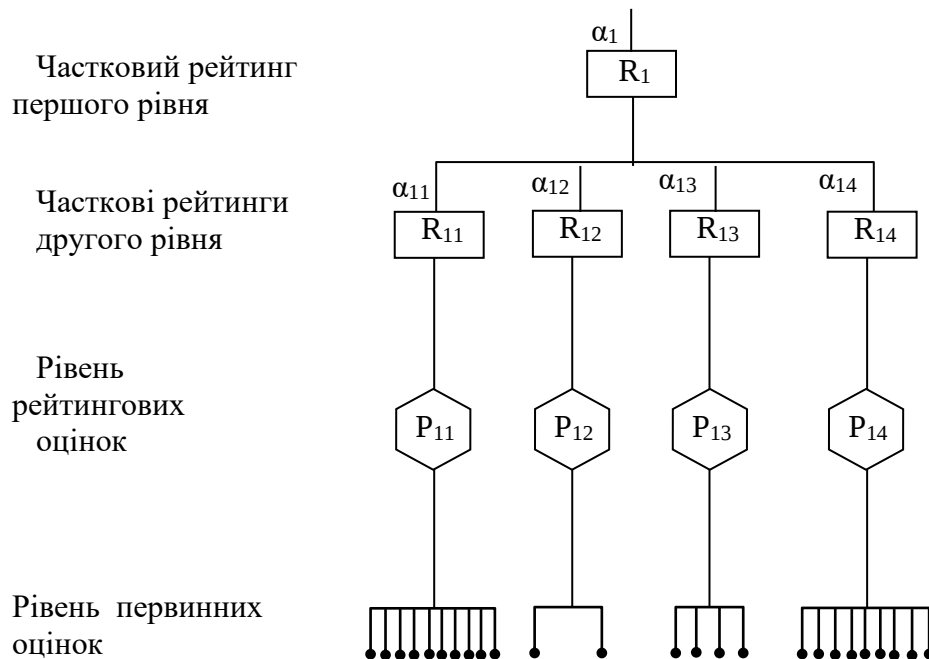

Рисунок Д.3 – Рейтинг-модель навчальної діяльності кафедри

Таблиця Д.4

Види навчальної діяльності кафедри та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів навчальної діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення часткових рейтингів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Проведення навчальних занять за розкладом	α_{11}	0,4	R_{11}
2.	Керівництво навчальною (військовою) практикою та військовим стажуванням курсантів (студентів)	α_{12}	0,15	R_{12}
3.	Керівництво курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними роботами бакалавра, магістерськими роботами, виконанням індивідуальних навчальних планів курсантами (студентами)	α_{13}	0,25	R_{13}
4.	Проведення контрольних навчальних заходів	α_{14}	0,20	R_{14}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

При визначенні часткових рейтингів з усіх видів діяльності кафедри і оцінок за результатами кожного виду діяльності, чисельність НПП кафедри N визначається сумою:

$$N = N_{nc} + \sum_{i=1}^{N_{\text{сум}}} \gamma_i N_{\text{сум } i}, \quad (\text{Д.3})$$

де N_{nc} – чисельність НПП кафедри, що займають посади на повній ставці;

$N_{\text{сум } i}$ – чисельність НПП кафедри, що займають посади на умовах сумісництва з коефіцієнтом ставки $\gamma_i < 1$.

Частковий рейтинг кафедри з проведення навчальних занять за розкладом обчислюється за формулою:

$$R_{11} = \frac{P_{11}}{\sum_{j=1}^m P_{11j}}, \quad (\text{Д.4})$$

де P_{11} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з проведення навчальних занять за розкладом;

$\sum_{j=1}^m P_{11j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу

групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{11} визначається сумою:

$$D_{11} = \frac{\sum_{i=1}^{10} \beta_{11i} x_{11i}}{n_1 N_1} + \frac{\sum_{i=1}^{10} \beta_{11i} x_{11i}}{n_2 N_2} + \frac{\sum_{i=1}^{10} \beta_{11i} x_{11i}}{n_3 N_3}, \quad (\text{Д.5})$$

де β_{11i} , x_{11i} – вагові коефіцієнти та кількість годин занять за розкладом, проведених кафедрою (таблиця Д.5);

N_1 , N_2 , N_3 – чисельність науково-педагогічних працівників, що проводили заняття з дисциплін кафедри за розкладом, з яких встановлене навчальне навантаження в годинах n_1 , n_2 , n_3 .

Частковий рейтинг кафедри з керівництва навчальною практикою та військовим стажуванням курсантів (студентів) обчислюється за формулою:

$$R_{12} = \frac{P_{12}}{\sum_{j=1}^m P_{12j}}, \quad (\text{Д.6})$$

де P_{12} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з керівництва навчальною (військовою) практикою та військовим стажуванням курсантів (студентів);

$\sum_{j=1}^m P_{12j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Таблиця Д.5

Види навчальних занять та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів навчальних занять	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості навчальних годин
		умовні позначення	числові значення	
1.	Лекція	β_{111}	0,20	X_{111}
2.	Групове заняття	β_{112}	0,15	X_{112}
3.	Групова вправа	β_{113}	0,10	X_{113}
4.	Лабораторне заняття	β_{114}	0,05	X_{114}
5.	Практичне заняття	β_{115}	0,05	X_{115}
6.	Семінар	β_{116}	0,05	X_{116}
7.	Індивідуальне навчальне заняття	β_{117}	0,07	X_{117}
8.	Тактичне (тактико-спеціальне) заняття	β_{118}	0,08	X_{118}
9.	Тактичне (тактико-спеціальне) навчання	β_{119}	0,10	X_{119}
10.	Командно-штабне навчання	β_{1110}	0,15	X_{1110}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту (далі – ФВСФПС) навчально-тренувальні заняття із членами збірних команд Військового інституту з виду спорту обліковувати як групове заняття із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{112} = 0,15$), суддівство спортивних змагань що проходять у Військового інституті відповідно до Плана-календарю спортивних заходів Військового інституту, як командно-штабне навчання ($\beta_{1110} = 0,15$), виконання обов'язків у складі перевіркової комісії під час проведення перевірок рівня фізичної підготовленості військовослужбовців Військового інституту як тактичне (тактико-спеціальне) навчання ($\beta_{119} = 0,1$), виконання обов'язків у складі внутрішньої перевіркової комісії Військового інституту під час проведення огляду спортивно-масової роботи Військового інституту, як групова вправа ($\beta_{113} = 0,1$), виконання обов'язків у складі перевіркової комісії Міністерства оборони (Генерального штабу Збройних Сил України) під час проведення огляду спортивно-масової роботи, як тактичне (тактико-спеціальне) заняття ($\beta_{118} = 0,08$).

Рейтингова оцінка P_{12} визначається сумою:

$$D_{12} = \frac{\sum_{i=1}^2 \beta_{12i} x_{12i}}{n_1 N_1} + \frac{\sum_{i=1}^2 \beta_{12i} x_{12i}}{n_2 N_2} + \frac{\sum_{i=1}^2 \beta_{12i} x_{12i}}{n_3 N_3}, \quad (Д.7)$$

де β_{12i} , x_{12i} – вагові коефіцієнти та кількість навчальних годин, витрачених кафедрою на виконання відповідних видів навчальної діяльності (таблиця Д.6);

N_1 , N_2 , N_3 – чисельність науково-педагогічних працівників, що проводили заняття з дисциплін кафедри за розкладом, з яких встановлене навчальне навантаження в годинах n_1 , n_2 , n_3 .

Таблиця Д.6

Керівництво навчальною (військовою) практикою та військовим стажуванням та їх вагові коефіцієнти

№№ з/п	Найменування окремих видів навчальної діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості годин
		умовні позначення	числові значення	
1.	Керівництво навчальною (військовою) практикою	β_{121}	0,30	x_{121}
2.	Керівництво військовим стажуванням курсантів (студентів)	β_{122}	0,70	x_{122}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Частковий рейтинг кафедри з керівництва курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними (магістерськими) роботами, виконанням індивідуальних навчальних планів курсантами (студентами) обчислюється за формулою:

$$R_{13} = \frac{P_{13}}{\sum_{j=1}^m P_{13j}}, \quad (Д.8)$$

де P_{13} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з керівництва курсовими роботами (проектами), кваліфікаційними (магістерськими) роботами, виконанням індивідуальних планів курсантами (студентами);

$\sum_{j=1}^m P_{13j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{13} визначається сумою:

$$D_{13} = \frac{\sum_{i=1}^4 \beta_{13i} x_{13i}}{n_1 N_1} + \frac{\sum_{i=1}^4 \beta_{13i} x_{13i}}{n_2 N_2} + \frac{\sum_{i=1}^4 \beta_{13i} x_{13i}}{n_3 N_3}, \quad (Д.9)$$

де β_{13i} , x_{13i} – вагові коефіцієнти та кількість годин, затрачені кафедрою на виконання видів навчальної діяльності (таблиця Д.7);

n_1 , n_2 , n_3 – нормативне навчальне навантаження для кафедри по групах дисциплін;

N_1 , N_2 , N_3 – чисельність науково-педагогічних працівників, що виконували види навчальної діяльності (таблиця Д.7), з яких встановлене навчальне навантаження в годинах n_1 , n_2 , n_3 .

Таблиця Д.7

Окремі види діяльності кафедри та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Види навчальної діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості навчальних годин
		умовні позначення	числові значення	
1.	Керівництво курсовими роботами (проектами)	β_{131}	0,10	x_{131}
2.	Керівництво кваліфікаційними роботами	β_{132}	0,30	x_{132}
3.	Керівництво дипломними роботами (проектами)	β_{133}	0,40	x_{133}
4.	Керівництво виконанням індивідуальних навчальних планів курсантів (студентів)	β_{134}	0,20	x_{134}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС керівництво збірною командою Військового інституту під час її виступу на змаганнях спартакіади Збройних Сил України обліковувати як керівництво дипломними роботами (проектами) із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{133} = 0,40$), керівництво збірною командою Військового інституту під час її виступу на відкритих змаганнях чемпіонату України, м. Києва та Київської області (за наявності рішення на участь у змаганнях начальника (заступника начальника) Військового інституту) обліковувати як керівництво кваліфікаційними роботами із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{132} = 0,30$).

Частковий рейтинг кафедри з проведення контрольних навчальних заходів обчислюється за формулою:

$$R_{14} = \frac{P_{14}}{\sum_{j=1}^m P_{14j}}, \quad (Д.10)$$

де P_{14} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з проведення контрольних навчальних заходів;

$\sum_{j=1}^m P_{14j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{14} визначається за формулою:

$$P_{14} = \frac{\sum_{i=1}^9 \beta_{14i} x_{14i}}{n_1 N_1} + \frac{\sum_{i=1}^9 \beta_{14i} x_{14i}}{n_2 N_2} + \frac{\sum_{i=1}^9 \beta_{14i} x_{14i}}{n_3 N_3}, \quad (Д.11)$$

де β_{14i} , x_{14i} – вагові коефіцієнти та кількість годин, затрачених кафедрою на проведення різних контрольних навчальних заходів, передбачених навчальними планами та робочими програмами навчальних дисциплін (таблиця Д.8);

N_1 , N_2 , N_3 – чисельність НПП, що проводили контрольні навчальні заходи, з яких нормативне навантаження в годинах складає відповідно n_1 , n_2 , n_3 .

Таблиця Д.8

Види контрольних навчальних заходів та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів контрольних навчальних заходів	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості навчальних годин
		умовні позначення	числові значення	
1.	Екзамен з навчальної дисципліни	β_{141}	0,15	x_{141}
2.	Диференційований залік з навчальної дисципліни	β_{142}	0,10	x_{142}
3.	Залік з навчальної дисципліни	β_{143}	0,05	x_{143}
4.	Модульний контроль з навчальної дисципліни	β_{144}	0,05	x_{144}
5.	Захист курсової роботи (проекту)	β_{145}	0,05	x_{145}
6.	Захист кваліфікаційної роботи бакалавра	β_{146}	0,15	x_{146}
7.	Захист магістерської роботи	β_{147}	0,20	x_{147}
8.	Комплексний екзамен	β_{148}	0,20	x_{148}
9.	Вступний екзамен до ВВНЗ	β_{149}	0,05	x_{149}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС перевірку постійного складу Військового інституту обліковувати як захист магістерської роботи із відповідним ваговим

коефіцієнтом ($\beta_{147} = 0,20$), перевірку військовослужбовців курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації обліковувати як захист кваліфікаційної роботи із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{146} = 0,15$).

Частковий рейтинг кафедри з методичної діяльності

Модель методичної діяльності кафедри наведена на рис. Д.4, рейтинг-модель цього виду діяльності кафедри – на рис. Д.5.

2. Методична діяльність кафедри						
(Другий рівень декомпозиції моделі діяльності кафедри)						
2.1.Участь в розробці стандартів вищої освіти ВВНЗ	2.2.Розробка документів з планування з навчальних дисциплін	2.3.Робота з удосконалення змісту навчальних дисциплін	2.4.Розробка документації для проведення навчальних занять	2.5.Розробка документації для проведення контрольних навчальних заходів	2.6.Робота з проведення інструкторсько-методичних, показових, відкритих та пробних занять	2.7.Робота з проведення контролю навчальних занять посадовими особами кафедри
Рівень первинних оцінок результатів методичної діяльності						
2.1. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з участі в розробці стандартів вищої освіти ВВНЗ	2.2. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри щодо розробки документів з планування з навчальних дисциплін	2.3. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з удосконалення змісту навчальних дисциплін	2.4. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з розробки документації для проведення навчальних занять	2.5. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з розробки документації для проведення контрольних навчальних заходів	2.6. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з інструкторсько-методичних, показових, відкритих та пробних занять	2.7. Первинні оцінки обсягу роботи кафедри з контролю навчальних занять посадовими особами кафедри

Рисунок Д.4 – Модель методичної діяльності кафедри

2.7.6. Голова предметно-методичної комісії кафедри
2.7.5. Старший викладач кафедри
2.7.4. Доцент кафедри
2.7.3. Професор кафедри
2.7.2. Заступник начальника кафедри
2.7.1. Начальник (завідувач) кафедрою
2.6.4. Пробне заняття
2.6.3. Відкриті заняття
2.6.2. Показове заняття
2.6.1. Інструкторсько-методичне заняття
2.5.8. Для прийняття вступних випробувань (іспитів) до ВВНЗ
2.5.7. Фонд контрольних завдань з навчальної дисципліни (тестів)
2.5.6. Фонд комплексних кваліфікаційних завдань (тести)
2.5.5. Для приймання комплексного екзамену під час атестації
2.5.4. Для проведення модульного контролю з навчальної дисципліни
2.5.3. Для приймання заліку з навчальної дисципліни
2.5.2. Для приймання диференційованого заліку з навчальної дисципліни
2.5.1. Розробка документів для приймання екзамену з навчальної дисципліни
2.4.11. Командно-штабне навчання
2.4.10. Тактичне (тактико-спеціальне) навчання
2.4.9. Тактичне (тактико-спеціальне) заняття
2.4.8. Індивідуальне навчальне заняття
2.4.7. Семінарське заняття
2.4.6. Практичне заняття
2.4.5. Лабораторне заняття
2.4.4. Групова вправа
2.4.3. Групове заняття
Методична документація для проведення нелекційних видів навчальних занять
2.4.2. План-конспект, який об'єднує концепт лекції та план лекції
2.4.1. План і повний текст лекції
2.3.4. Перероблення нелекційних двогодинних навчальних занять за змістом більш ніж на 50%
2.3.3. Розробка нових за змістом нелекційних двогодинних навчальних занять
2.3.2. Перероблення двогодинних лекцій за змістом більш ніж на 50 %
2.3.1. Розробка нових за змістом двогодинних лекцій
2.2.7 Розробка індивідуальних навчальних планів курсантів
2.2.6. Перероблення модульних програм навчальних дисциплін
2.2.5. Розробка модульних програм навчальних дисциплін
2.2.4. Перероблення структурно-логічних схем вивчення навчальних дисциплін
2.2.3. Розробка структурно-логічних схем вивчення нових навчальних дисциплін
2.2.2. Корикування робочої програми навчальної дисципліни
2.2.1. Розробка робочої програми навчальної дисципліни
2.1.11. Перероблення програм навчальних дисциплін
2.1.10. Розробка програм навчальних дисциплін
2.1.9. Перероблення структурно-логічної схеми підготовки військового фахівця
2.1.8. Розробка структурно-логічної схеми підготовки військового фахівця
2.1.7. Розробка робочого навчального плану
2.1.6. Перероблення навчального плану
2.1.5. Розробка навчального плану
2.1.4. Участь в переопрацюванні ОПП
2.1.3. Участь в розробці ОПП
2.1.2. Участь в переопрацюванні ПС
2.1.1. Участь в розробці ПС

Рисунок Д.5 – Модель методичної діяльності кафедри

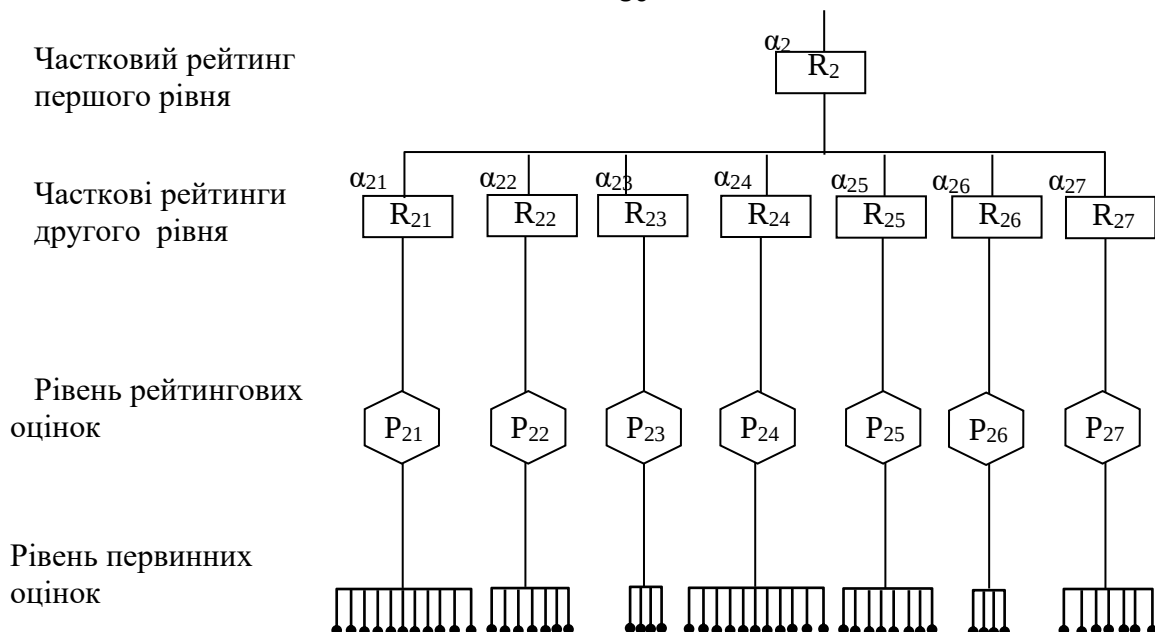

Рисунок Д.5 – Рейтинг-модель методичної діяльності кафедри
Частиковий рейтинг кафедри з методичної діяльності визначається сумою:

$$R_2 = \sum_{i=1}^7 \alpha_{2i} R_{2i} . \quad (\text{Д.12})$$

Зміст умовних позначень в (Д.12) розкритий у таблиці Д.9.

Таблиця Д.9

Види методичної діяльності кафедри та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів методичної діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення рейтингів R_{2i}
		умовні позначення	числові значення	
1.	Участь в розробці нормативних документів ВВНЗ, що регламентують навчання курсантів (студентів) за конкретною спеціальністю (спеціалізацією)	α_{21}	0,18	R_{21}
2.	Розробка документів з планування навчальних дисциплін	α_{22}	0,17	R_{22}
3.	Робота з удосконалення змісту навчальних дисциплін	α_{23}	0,20	R_{23}
4.	Розробка документації для проведення навчальних занять	α_{24}	0,13	R_{24}
5.	Розробка документації для проведення контрольних навчальних заходів	α_{25}	0,12	R_{25}
6.	Робота з проведення інструкторсько-методичних, показових, відкритих та пробних занять	α_{26}	0,10	R_{26}
7.	Робота з проведення контролю навчальних занять посадовими особами кафедри	α_{27}	0,10	R_{27}
Сума коефіцієнтів вагомості			1,0	

Частковий рейтинг кафедри з участі в розробці нормативних документів ВВНЗ, що регламентують навчання курсантів (студентів) за конкретною спеціальністю (спеціалізацією), обчислюється за формулою:

$$R_{21} = \frac{P_{21}}{\sum_{j=1}^m P_{21j}},$$

(Д.13)

де P_{21} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з участі в розробці стандартів вищої освіти ВВНЗ;

$\sum_{j=1}^m P_{21j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу

групи рейтингування. Рейтингова оцінка P_{21} визначається формулою:

$$P_{21} = \frac{\sum_{i=1}^{11} \beta_{21i} \dot{I}_{21i}}{N}, \quad (\text{Д.14})$$

де β_{21i} , M_{21i} – вагові коефіцієнти та кількість розроблених документів (таблиці Д.10);

N – чисельність НПП кафедри у звітному навчальному році.

У таблиці Д.10 враховуються тільки ті документи, які затверджені за встановленим у ВВНЗ порядком у звітному навчальному році.

Частковий рейтинг кафедри з розробки документів щодо планування з навчальних дисциплін обчислюється за формулою:

$$R_{22} = \frac{P_{22}}{\sum_{j=1}^m P_{22j}}, \quad (\text{Д.15})$$

де P_{22} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з розробки документів з планування з навчальних дисциплін;

$$\sum_{j=1}^m P_{22j}$$

– сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Таблиця Д.10

Види робіт кафедри з розробки стандартів вищої освіти

№ з/п	Найменування робіт	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості документів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Участь в розробці обов'язкових компонент освітньої програми	β_{211}	0,15	M_{211}
2.	Участь в переробленні обов'язкових компонент освітньої програми	β_{212}	0,08	M_{212}
3.	Розробка вибірових компонент освітньої програми	β_{213}	0,15	M_{213}
4.	Перероблення вибірових компонент освітньої програми	β_{214}	0,07	M_{214}
5.	Розробка навчального плану	β_{215}	0,12	M_{215}
6.	Перероблення навчального плану	β_{216}	0,08	M_{216}
7.	Розробка робочого навчального плану	β_{217}	0,10	M_{217}
8.	Розробка структурно-логічної схеми	β_{218}	0,07	M_{218}
9.	Перероблення структурно-логічної схеми	β_{219}	0,05	M_{219}
10.	Розробка програм навчальних дисциплін	β_{2110}	0,08	M_{2110}
11.	Перероблення програм навчальних дисциплін	β_{2111}	0,05	M_{2111}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС замість розробка вибірових компонент освітньої програми враховувати розробку документів на участь збірних команд ВІ з виду спорту у змаганнях чемпіонату Збройних Сил України із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{213} = 0,15$), замість перероблення вибірових компонент освітньої програми враховувати розробку документів обліку Огляду спортивно-масової роботи військовослужбовців постійного складу (ад'юнктів) Військового інституту із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{214} = 0,07$).

Рейтингова оцінка P_{22} визначається формулою:

$$P_{22} = \frac{\sum_{i=1}^7 \beta_{22i} \cdot M_{22i}}{N}, \quad (Д.16)$$

де β_{22i} , M_{22i} – вагові коефіцієнти та кількість розроблених документів (таблиця Д.11);

N – чисельність НПП кафедри у звітному навчальному році.

У таблиці Д.11 враховуються тільки ті документи, які затверджені за встановленим у ВВНЗ порядком у звітному навчальному році.

Таблиця Д.11

Види діяльності кафедри з розробки документів з планування з навчальних дисциплін та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості документів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Розробка робочих програм навчальних дисциплін	α_{221}	0,25	M_{221}
2.	Коригування робочих програм навчальних дисциплін	α_{222}	0,15	M_{222}
3.	Розробка структурно-логічних схем	α_{223}	0,15	M_{223}
4.	Перероблення структурно-логічних схем	α_{224}	0,05	M_{224}
5.	Розробка модульних програм навчальних дисциплін	α_{225}	0,25	M_{225}
6.	Перероблення модульних програм навчальних дисциплін	α_{226}	0,05	M_{226}
7.	Розробка індивідуальних навчальних планів курсантів (студентів)	α_{227}	0,10	M_{227}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС замість розробки структурно-логічних схем вивчення нових навчальних дисциплін враховувати розробку документів організації фізичної підготовки військовослужбовців Військового інституту із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\alpha_{223}= 0,15$), замість розробки модульних програм навчальних дисциплін враховувати розробку документів організації спортивно-масової роботи військовослужбовців Військового інституту із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\alpha_{225}= 0,25$).

Частковий рейтинг кафедри з удосконалення змісту навчальних дисциплін обчислюється за формулою:

$$R_{23} = \frac{P_{23}}{\sum_{j=1}^m P_{23j}}, \quad (Д.17)$$

де P_{23} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з удосконалення змісту навчальних дисциплін;

$\sum_{j=1}^m P_{23j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{23} визначається сумою:

$$D_{23} = \frac{\beta_{231}L_1 + \beta_{232}L_2}{X_{\bar{e}}N} + \frac{\beta_{233}L_3 + \beta_{234}L_4}{X_{\bar{ie}}N}, \quad (Д.18)$$

де $\beta_{231}, \beta_{232}, \beta_{233}, \beta_{234}, L_1, L_2, L_3, L_4$ – вагові коефіцієнти та кількість підготовлених та перероблених за змістом лекцій та нелекційних видів занять (таблиця Д.12);

$X_{\bar{e}}$ – кількість двогодинних лекцій з дисциплін кафедри, що розроблені (перероблені) у звітному періоді;

$X_{\bar{ie}}$ – кількість двогодинних нелекційних занять з дисциплін кафедри, які розроблені (перероблені) у звітному періоді;

N – чисельність НПП кафедри у звітному навчальному році.

Таблиця Д.12

Види діяльності кафедри з удосконалення змісту навчальної дисципліни та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів робіт	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості двогодинних навчальних занять
		умовні позначення	числові значення	
1.	Розробка нової за змістом двогодинної лекції	β_{231}	0,35	L_1
2.	Перероблення за змістом більш ніж на 50 % двогодинної лекції	β_{232}	0,20	L_2
3.	Розробка нового за змістом нелекційного двогодинного навчального заняття	β_{233}	0,30	L_3
4.	Перероблення за змістом більш, ніж на 50 % двогодинного нелекційного навчального заняття	β_{234}	0,15	L_4
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Частковий рейтинг кафедри з розробки документації для проведення навчальних занять обчислюється за формулою:

$$R_{24} = \frac{P_{24}}{\sum_{j=1}^m P_{24j}}, \quad (Д.19)$$

де P_{24} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з розробки навчальної документації для проведення навчальних занять;

$\sum_{j=1}^m P_{24j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{24} визначається формулою:

$$P_{24} = \frac{\sum_{i=1}^{11} \beta_{24i} N_{24i}}{N}, \quad (Д.20)$$

де β_{24i} , N_{24i} – вагові коефіцієнти та кількість розроблених документів (таблиця Д.13);

N – чисельність науково-педагогічних працівників кафедри у звітному навчальному році.

Частковий рейтинг кафедри з розробки документації для проведення контрольних навчальних заходів обчислюється за формулою:

$$R_{25} = \frac{P_{25}}{\sum_{j=1}^m P_{25j}}, \quad (Д.21)$$

де P_{25} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з підготовки документації для проведення контрольних навчальних заходів;

$\sum_{j=1}^m P_{25j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Таблиця Д.13

Види документації, розробленої кафедрою для проведення навчальних занять, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів документації	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості документів
		умовні позначення	числові значення	
1.	План і повний текст лекцій	β_{241}	0,20	N_{241}
2.	План-конспект, який об'єднує конспект лекції і план лекції	β_{242}	0,12	N_{242}
3.	Методична документація для проведення нелекційних видів навчальних занять			
4.	Групове заняття	β_{243}	0,09	N_{243}
5.	Групова вправа	β_{244}	0,08	N_{244}
6.	Лабораторне заняття	β_{245}	0,05	N_{245}
7.	Практичне заняття	β_{246}	0,05	N_{246}
8.	Семінар	β_{247}	0,02	N_{247}
9.	Індивідуальне навчальне заняття	β_{248}	0,01	N_{248}
10.	Тактичне (тактико-спеціальне) заняття	β_{249}	0,08	N_{249}
11.	Тактичне (тактико-спеціальне) навчання	β_{2410}	0,10	N_{2410}
12.	Командно-штабне навчання	β_{2411}	0,20	N_{2411}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС замість документації, що розробляється кафедрою для проведення командно-штабного навчання враховувати розробку документації для проведення огляду спортивно-масової роботи у ВІ із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{2411} = 0,20$), замість документації, що розробляється кафедрою для проведення тактичного (тактико-спеціального) навчання враховувати розробку документації для проведення інструкторсько-методичних (показових) занять із керівниками форм фізичної підготовки ВІ із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{243} = 0,09$).

Рейтингова оцінка P_{25} визначається сумою:

$$D_{25} = \frac{\sum_{i=1}^8 \beta_{25i} N_{25i}}{N}, \quad (Д.22)$$

де β_{25i} , N_{25i} – ваговий коефіцієнт та кількість розроблених документів (таблиця Д.14);

N – чисельність науково-педагогічних працівників кафедри у звітному навчальному році.

Частковий рейтинг кафедри з проведення інструкторсько-методичних, показових, відкритих та пробних занять обчислюється за формулою:

$$R_{26} = \frac{P_{26}}{\sum_{j=1}^m P_{26j}}, \quad (Д.23)$$

де P_{26} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з проведення інструкторсько-методичних, показових, відкритих та пробних занять;

$\sum_{j=1}^m P_{26j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Таблиця Д.14

Види діяльності кафедри з розробки документації для проведення контрольних навчальних заходів та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Найменування видів діяльності	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості документів
		умовні позначення	числові значення	
1.	Для приймання екзамену з навчальної дисципліни	β_{251}	0,12	N_{251}
2.	Для приймання диференційного заліку з навчальної дисципліни	β_{252}	0,12	N_{252}
3.	Для приймання заліку з навчальної дисципліни	β_{253}	0,08	N_{253}
4.	Для проведення модульного контролю з навчальної дисципліни	β_{254}	0,15	N_{254}
5.	Для приймання комплексного екзамену	β_{255}	0,12	N_{255}
6.	Фонд комплексних кваліфікаційних завдань (тестів)	β_{256}	0,21	N_{256}
7.	Фонд контрольних завдань з навчальної дисципліни (тести)	β_{257}	0,10	N_{257}
8.	Для приймання вступного екзамену до ВВНЗ	β_{258}	0,10	N_{258}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Для кафедри ФВСФПС замість розробки документації фонду комплексних кваліфікаційних завдань (тестів) враховувати розробку документації для проведення перевірки рівня фізичної підготовленості постійного складу (ад'юнктів) ВІ із відповідним ваговим коефіцієнтом ($\beta_{256}=0,21$).

Рейтингова оцінка P_{26} визначається формулою:

$$D_{26} = \frac{\sum_{i=1}^4 \beta_{26i} N_{26i}}{N}, \quad (Д.24)$$

де β_{26i} , N_{26i} – вагові коефіцієнти та кількість проведених занять (таблиця Д.15);

N – чисельність науково-педагогічних працівників кафедри у звітному навчальному році.

Таблиця Д.15

Окремі види занять, проведені кафедрою, та їх вагові коефіцієнти

№ з/п	Види занять	Вагові коефіцієнти		Умовні позначення кількості проведених занять
		умовні позначення	числові значення	
1	Інструкторсько – методичне заняття	β_{261}	0,40	N_{261}
2	Показове заняття	β_{262}	0,30	N_{262}
3	Відкрите заняття	β_{263}	0,20	N_{263}
4	Пробне заняття	β_{264}	0,10	N_{264}
Сума вагових коефіцієнтів			1,0	

Частковий рейтинг кафедри з проведення контролю навчальних занять посадовими особами кафедри обчислюється за формулою:

$$R_{27} = \frac{P_{27}}{\sum_{j=1}^m P_{27j}}, \quad (Д.25)$$

де P_{27} – рейтингова оцінка обсягу роботи кафедри з проведення контролю навчальних занять посадовими особами кафедри;

$\sum_{j=1}^m P_{27j}$ – сума таких самих оцінок усіх m кафедр, що входять до складу групи рейтингування.

Рейтингова оцінка P_{27} визначається сумою:

$$D_{27} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^6 \beta_{27i} N_{27i}, \quad (Д.26)$$

де β_{27i} , N_{27i} – вагові коефіцієнти та кількість проведеного контролю навчальних занять посадовими особами;

N – чисельність науково-педагогічних працівників кафедри у звітному навчальному році.

За аналогічною системою розроблено часткові рейтинги кафедри з інших видів її діяльності (редакційно-видавничої роботи; діяльності з удосконалення навчальної матеріально-технічної бази кафедри, наукової та науково-технічної діяльності)

Таким чином, накопичено відповідний досвід проведення моніторингу, особливо, що стосується якості освітньої діяльності, де основними складовими є такі: якість навчальної роботи; якість виховної роботи; якість методичної роботи; якість наукової та науково-технічної діяльності.

Розроблення критеріїв якості освіти, освітньої діяльності та апарату їх кількісної оцінки в основному дозволяють на засадах системного підходу здійснювати в Інституті освітній моніторинг як важливу складову системи управління якістю підготовки військових фахівців для ЗС України та інших військових формувань.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ

Методика оцінки рівня психологічного клімату колективу (СПК)

Методика оцінки рівня психологічного клімату колективу (СПК) (далі – Методика) є однією із складових системи моніторингу якості освітньої діяльності і призначена для вивчення психологічного клімату колективу, як переважаючого та відносно усталеного його психічного настрою. Структурно Методика містить у собі 4 основні компоненти:

- 1) опитувальник оцінки рівня психологічного клімату колективу;
- 2) інструкцію з оцінювання рівня психологічного клімату колективу;
- 3) рівні і показники сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату (СПК) в колективі;
- 4) графік для здійснення переходу від абсолютних показників – до відносних коефіцієнтів – щодо сприятливості психологічного клімату колективу.

Інструкція з оцінки рівня психологічного клімату колективу

Оцінка рівня психологічного клімату колективу будь-якого структурного підрозділу ВВНЗ (ВНП ЗВО) визначається за результатами заповнення опитувальника (Таблиця 1) курсантами (студентами), науково-педагогічними працівниками, іншими учасниками освітнього процесу. Опитуваним пропонується оцінити прояв зазначених в опитувальнику властивостей психологічного клімату у своєму колективі. Для цього потрібно особам, яких опитують:

1. Прочитати весь текст опитувальника.
 2. Прочитати текст кожного рядка опитувальника спочатку праворуч, потім ліворуч від оцінної шкали.
 3. Закреслити у кожному рядку опитувальника ту оцінку на оцінній шкалі, що, на думку опитуваного, відповідає істині.
 4. Передати заповнений опитувальник особі, яка проводить опитування.
- Зміст оцінних показників на шкалі (цифри з позначками “+”, “–”) або “0”, де закреслюється одна із цифр, що, на думку опитуваного, відповідає істині:
- “3” – властивість проявляється в колективі завжди;
 - “2” – властивість проявляється у більшості випадків;
 - “1” – властивість проявляється нерідко;
 - “0” – проявляється в однаковому ступені й та, й інша властивість.

Особам, які проводять опитування:

1. Роздати опитувальники.
2. Провести інструктаж щодо техніки та об’єктивності заповнення опитувальника.
3. Надати методичну допомогу із заповнення опитувальника тим, хто її потребує.
4. Зібрати опитувальники, перевіривши повноту та якість їх заповнення, і подякувати опитуваних за співпрацю.

Опитувальник для оцінки рівня психологічного клімату колективу

Таблиця Е.1

№ з/п	Показники СПК “+”	Шкала	Показники СПК “-”
1	2	3	4
1.	Переважає бадьорий життєрадісний тон настрою	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Переважає пригнічений настрій
2.	Доброзичливість у ставленні один до одного, взаємні симпатії	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Конфліктність у взаєминах та антипатії
3	У взаєминах між угрупованнями всередині колективу існує взаємна прихильність, порозуміння	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Угруповання конфліктують між собою
4.	Членам колективу подобається разом проводити вільний час, брати участь у спільній діяльності	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Прояв байдужості до більш близького спілкування, виявлення негативного ставлення до спільної діяльності
5.	Успіхи чи невдачі товаришів викликають співпереживання, щире участь усіх членів колективу	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Успіхи чи невдачі товаришів залишають байдужими чи викликають заздрість, злорадість
6.	З повагою ставляться до думки один одного	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Кожен вважає власну думку головною, нетерпимість до думки товаришів.
7.	Досягнення та невдачі колективу переживаються як власні	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Досягнення та невдачі колективу не знаходять відклику у членів колективу
8.	У важкі для колективу часи відбувається емоційне єднання: «один за всіх і всі за одного»	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	У важкі часи колектив “розбалансовується”, виникають чвари, розгубленість, взаємні звинувачення
9.	Почуття гордості за колектив, якщо його відзначають керівники	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	До похвал та заохочень колективу ставляться байдуже
10.	Колектив активний, повний енергії	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Колектив інертний та пасивний
11.	Чутливо й доброзичливо ставляться до нових членів колективу, допомагають їм освоюватися в колективі	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Новачки відчувають себе чужими, до них часто проявляють ворожість
12.	Спільні справи захоплюють усіх, велике бажання працювати колективно	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Колектив неможливо підняти на спільну справу, кожен переймається власними інтересами
13.	У колективі існує справедливе ставлення до всіх членів, підтримують слабких, стають на їх захист	3 ; 2; 1; 0 -1; -2; -3	Колектив помітно розподіляється на “привілейованих” та решту, зневажливе ставлення до слабких

5. Обробити результати опитування та занести отримані дані у Таблицю Е.2*, для цього:

скласти усі абсолютні величини (спочатку зі знаком “+”, потім із знаком “-”) по кожному із заповнених опитувальників;

відрахувати з більшої величини меншу, отримавши цифру зі знаком “+” або “-”;

скласти усі цифри, що отримано після обробки відповідей кожного з опитуваних і суму розділити на їх кількість, за формулою (Е.1):

$$P_{abc} = \frac{\sum_{j=1}^n P_{j_{ind}}}{n}, \quad (E.1)$$

де: P_{abc} – абсолютний показник рівня сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату (СПК) в колективі;

$P_{j_{ind}}$ – індивідуальний показник рівня сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату в колективі j-м опитуваним за результатами анкетування;

$\sum_{j=1}^n P_{j_{ind}}$ – сума індивідуальних показників сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату в колективі;
n – кількість опитаних.

* – Перехід від абсолютних показників – P_{abc} до відносних коефіцієнтів – КСПК, щодо сприятливості СПК, здійснюється з використанням графіка (рис. Е.1).

Рівні і показники сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату (СПК) в колективі – “ключ” методики

Таблиця Е.2

Рівні сприятливості СПК	Показники сприятливості СПК		
	Абсолютні показники рівнів сприятливості СПК – P_{abc}	Якісні показники сприятливості СПК	Відносні (числові) показники сприятливості СПК, K_i СПК
1-й рівень	більше 22	Високий ступінь сприятливості СПК	$0,9 \leq K_{1СПК} < 1,0$
2-й рівень	від 8 до 22	Середній ступінь сприятливості СПК	$0,6 \leq K_{2СПК} < 0,9$
3-й рівень	від 0 до 8	Низький ступінь сприятливості СПК	$0,4 \leq K_{3СПК} < 0,6$
4-й рівень	від 0 до (-8)	Початкова несприятливість СПК	$0,15 \leq K_{4СПК} < 0,4$
5-й рівень	від (-8) до (-10)	Середня несприятливість СПК	$0,1 \leq K_{5СПК} < 0,15$
6-й рівень	від (-10) і нижче	Сильна несприятливість СПК	$0 \leq K_{6СПК} < 0,1$

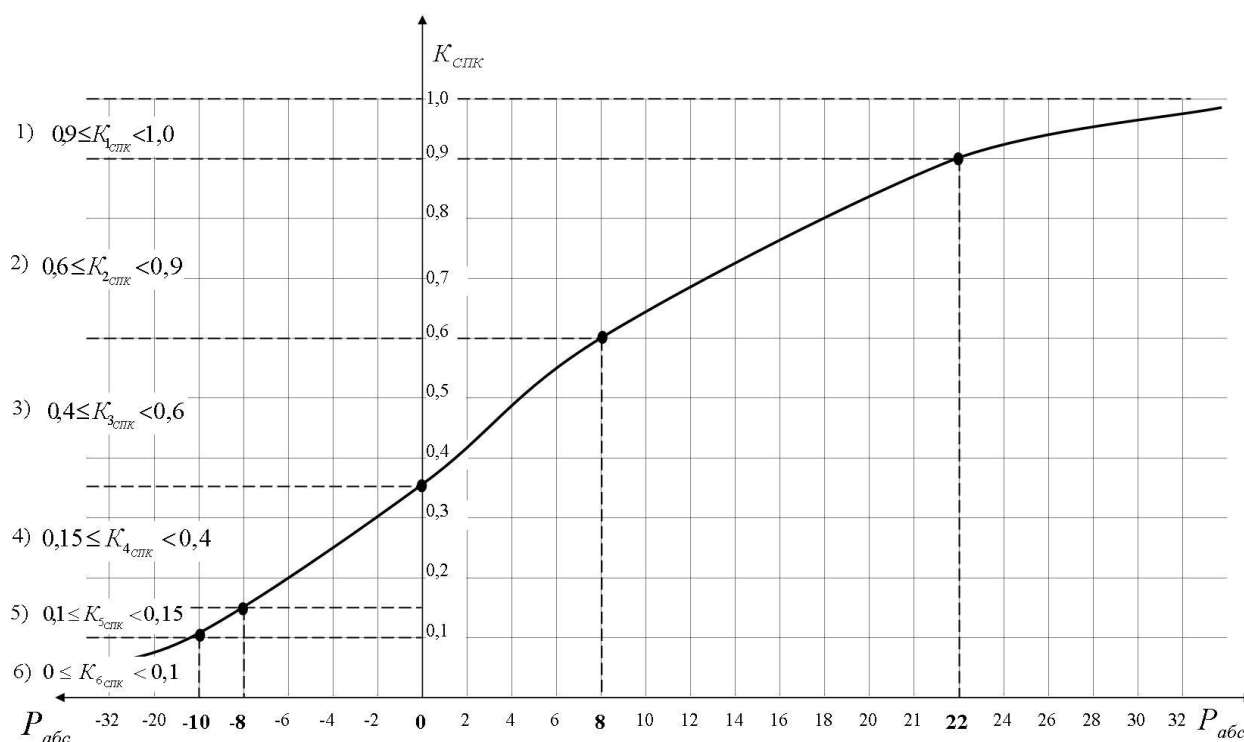

Рисунок Е.1. Графік для здійснення переходу від абсолютних показників – $P_{абс}$ до відносних коефіцієнтів – КСПК щодо сприятливості психологічного клімату колективу

Припустимо, що абсолютний показник рівня сприятливості (несприятливості) соціально-психологічного клімату в колективі кафедри – $P_{абс} = 18$. Для переходу до відносного коефіцієнту – КСПК достатньо піднятися прямою лінією по вертикалі від цифри 18 на осі $P_{абс}$ до перетину цієї лінії з кривою графіка і ліворуч по горизонталі отримати на осі КСПК відповідне значення. У даному випадку – КСПК = 0,8 від еталонної “1” або 80% від 100 %, що свідчить про середній ступінь сприятливості СПК (Таблиця Е.2).

Аналогічно можна отримати кількісні значення по кожному з показників таблиці Е.1 та здійснити якісно-кількісний аналіз рівня сприятливості (несприятливості) психологічного клімату в колективі як у цілому, так і за окремими складовими. Результати подібного аналізу мають сприяти проведенню керівниками структурних підрозділів відповідних заходів з оптимізації СПК.

Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник

О.А. ПРОХОРОВ